

Sanna Kanervo

VANHUSTYÖN KESKUSLIITON KORJAUSNEUVONTA IKÄÄN-
TYNEIDEN KOTONA ASUMISEN JA ESTEETTÖMYYDEN EDIS-
TÄJÄNÄ

Kuntoutuksen ohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma

2015

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

VANHUSTYÖN KESKUSLIITON KORJAUSNEUVONTA IKÄÄNTYNEIDEN KOTONA ASUMISEN JA ESTEETTÖMYYDEN EDISTÄJÄNÄ

Kanervo, Sanna
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuntoutuksen ohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma
Joulukuu 2015
Ohjaaja: Jaakkola-Hesso, Sirpa
Sivumäärä: 61
Liitteitä:4

Asiasanat: Vanhustyön keskusliitto, korjausneuvonta, vanhusten ja vammaisten korjausavustus, esteettömyys

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin Vanhustyön keskusliiton korjausneuvontaa, jonka tarkoituksena on edistää ikääntyneiden kotona asumista asuntoihin tehtävien esteettömyyskorjauksien kautta. Ikääntyneiden asuntoihin tehtäviä korjauksia tuetaan vanhusten ja vammaisten korjausavustuksella. Kunnat myöntävät korjausavustuksia ja valtio osoittaa niihin vuosittain käytettävissä olevat määrärahat. Korjausneuvojat auttavat ikääntyneitä korjaustoimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa sekä korjausavustuksen hakemisessa.

Opinnäytetyössä tarkasteltiin korjausneuvojien käytännön työtä. Tutkimusmenetelmänä käytettiin haastattelua ja osallistuvaa havainnointia kahden kartoituskäynnin yhteydessä. Tutkimuksen tavoitteena oli kuvata korjausneuvojien tapaa arvioida esteettömyyttä sekä selvittää korjausneuvontaan ja korjausavustuksen hakemiseen liittyviä haasteita korjausneuvojien näkökulmasta.

Tutkimus osoitti, että korjausneuvojat arvioivat asuntojen esteettömyyttä asiakaslähteisesti ja turvallisuusnäkökohdat huomioiden. Työkokemuksen myötä korjausneuvojille on muodostunut hyvä näkemys toimivista ja rakennusteknisesti järkevistä korjausratkaisuista sekä erilaisten avustusmuotojen hyödyntämisessä kodin remonteissa. Korjausavustus on tärkeä tukimuoto, joka mahdollistaa ikääntyneiden kodeissa tehtäviä korjaustoimenpiteitä. Kuntien toimintakäytännöt ja asiakkaiden varallisuuden tulkintatavat eroavat korjausavustuksen hakuprosessissa, mikä asettaa ikääntyneet eriarvoiseen asemaan.

Tutkimuksen perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että ilmainen korjausneuvonta on ikääntyneelle väestönosalle erittäin tärkeä palvelu asuntojen korjaus- ja remonttihankeissa. Ikääntyneille annettavaa esteettömyystietoa sekä korjausneuvontaa tarvitaan lisää heidän kotona asumisen tukemiseksi. Ikääntyneille suunnatun korjausneuvonnan saavutettavuuden lisäämiseksi tulisi yhteistyötä kehittää kuntien eri alan ammattilaisten ja korjausneuvojien välillä. Korjausneuvojien monipuolista ammattitaitoa tulisi hyödyntää kunnissa enemmän ikääntyneiden asumisen kehittämiseen ja esteettömyyteen liittyvissä hankkeissa.

THE ROLE OF THE HOUSING REPAIR ADVICE PROVIDED BY THE CENTRAL UNION FOR THE WELFARE OF THE AGED IN SUPPORTING THE AGED TO LIVE LONGER AT AND THE ACCESSIBILITY OF THEIR HOMES

Kanervo, Sanna

Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Rehabilitation Counselling and Planning

December 2015

Supervisor: Jaakkola-Hesso, Sirpa

Number of pages: 61

Appendices: 4

Key words: the Central Union for the Welfare of the Aged, housing repair advice, renovation subsidies for old and disabled people, accessibility

This thesis explores working methods of the housing repair advisors of the Central Union for the Welfare of the Aged in Finland. The housing repair advisors' purpose is to aid the aged to live longer at home by offering advice in planning the renovations. The state allocates the subsidies budget annually and the municipalities grant the renovation subsidies for old and disabled people. The housing repair advisors guide the aged in planning and implementing the renovations and in applying for the subsidies.

This thesis studies the housing repair advisors' work in practice. Interviews and observation were used as a research method. The purpose of the research was to describe the housing repair advisors' assessment methods of accessibility, the challenges related to advice process, and application process of subsidies from the housing repair advisors' point of view.

The research showed that the housing repair advisors evaluated the accessibility of the homes holistically from the clients' point of view focusing especially on safety aspects. Based on their extensive working experience the housing repair advisors have clear understanding of functional home repair solutions and how to best utilize the different subsidies and aids the society offers. Repair subsidies are an important support form in renovating the homes of the elderly. However, there is a great variation among the municipalities in the subsidies application processes, which places the aged in unequal situation.

Based on the research can be concluded that the free of charge advising service is an essential element for the aged in their home renovation processes. The cooperation between the municipalities, the housing repair advisors and the non-profit organisations should be activated in order to support the aged to live longer at home. In addition the level of information about the housing repair advisors work and accessibility issues should be increased. Finally, the expertise of the housing repair advisors' should be utilized more in the municipalities, especially in the projects related to the aged housing solutions.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUSAIHEEN TAUSTAA JA AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA	7
3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA KOHDEJOUKKO.....	9
4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTON ANALYSOINTI.....	9
4.1 Teemahaastattelu.....	10
4.2 Osallistuva havainnointi.....	11
4.3 Aineiston analysointi.....	12
5 VANHUSTYÖN KESKUSLIITTO.....	13
6 KORJAUSNEUVONTA.....	14
6.1 Korjausneuvonnan historia.....	14
6.2 Korjausneuvonnan sisältö	15
7 VANHUSTEN JA VAMMAISTEN ASUNTOJEN KORJAUSAVUSTUS	19
7.1 Vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausavustusta säätelevä lainsäädäntö	19
7.2 Korjausavustuksen hakeminen.....	20
7.3 Korjausavustuksen tulorajat	21
7.4 Korjausavustuksen myöntämisen perusteet	22
7.5 Korjausavustuksen suuruus	24
8 ESTEETTÖMYYS	24
8.1 Ikääntyneet ja asuinympäristöjen esteettömyys	26
8.2 Asuntojen esteettömyyskorjaukset.....	27
9 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29
10 TULOKSET	30
10.1 Korjausneuvojen koulutustausta ja työkokemus.....	31
10.2 Miten korjausneuvojat arvioivat asiakaan asunnon esteettömyyttä ja asuntoon tarvittavia esteettömyyskorjauksia?	33
10.2.1 Kartoituskäynnillä käytettävät työvälineet.....	36
10.3 Minkälaisia haasteita korjausneuvontaan sekä vanhusten ja vammaisten korjausavustuksen hakemiseen liittyy korjausneuvojen näkökannalta?	37
10.3.1 Korjausavustuksen hakuajan vaikutus korjausneuvojen työhön.....	37
10.3.2 Korjausneuvonnan ja korjausavustusjärjestelmän tunnettavuus.....	38
10.3.3 Korjausneuvojan rooli.....	39
10.3.4 Korjausavustuksen saatavuus.....	41
10.3.5 Korjausneuvonta ja kunnan vammaispalveluiden rooli	43
10.3.6 Korjausneuvonnan tulevaisuus	44
11 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	46
12 POHDINTA	47

LÄHTEET.....	59
LIIKTEET	

1 JOHDANTO

Väestön ikääntyminen on Suomessa nopeaa ja tällä hetkellä maassamme on hieman yli miljoona yli 65-vuotiasta. Ennusteiden mukaan yli 65-vuotiaiden määrä nousee vuoteen 2030 mennessä lähes 1,5 miljoonaan. (Tilastokeskuksen www-sivut 2015.) Suurimmalle osalle ikääntyneistä on mieluisinta asua kotonaan mahdollisimman pitkään. Kotona asuminen on myös yhteiskunnalle edullisinta laitosasumiseen verrattuna.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Vanhustyön keskusliiton korjausneuvontaa ikääntyneiden kotona asumisen ja esteettömyyden edistäjänä. Vanhustyön keskusliiton korjausneuvojat auttavat ikääntyneitä heidän asunnossa tarvittavien muutostöiden suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä korjausavustuksen hakemisessa. Asuntojen esteettömyyskorjausten avulla voidaan tukea ikääntyneiden kotona asumista ja arjessa selviytymistä.

Aiheen valintaan on vaikuttanut kiinnostukseni esteettömyyteen liittyviin asioihin. Olen päässyt seuraamaan omien asiakkaideni asunnonmuutostyöprosesseja eri järjestäjätahojen toteuttamana oman työni ohessa apuvälinealalla. Vanhustyön keskusliiton tarjoamat palvelut, kuten korjausneuvonta, ovat olleet itselleni aikaisemmin tuntemattomia. Idean opinnäytetyön aiheeseen olen saanut Invalidiliiton Esteettömyyskeskuksen johtajalta Kirsti Pesolalta ja aiheen rajaamisessa on auttanut korjausneuvonnan päällikkö Jukka Laakso.

Lainsäädännössä on määritelty erilaisia tukimuotoja ja järjestäjätahoja erityisryhmien kuten ikääntyneiden ja vammaisten kotona asumisen tukemiseksi. Yksi näistä tukimuodoista on vanhusten ja vammaisten korjausavustus. Asiaan perehtymättömälle eri tukimuotojen selvittäminen ja järjestämistahon löytäminen voi olla hankalaa. Korjausavustusjärjestelmä tunnetaan huonosti niin ikääntyneiden kuin kuntien sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstönkin parissa. Tulevana kuntoutuksen ohjaajana koen tärkeänä tietää yhteiskunnan eri järjestelmien tarjoamat tukimuodot, joilla voidaan edistää ikääntyneiden kotona asumista ja asuntojen esteettömyyttä.

2 TUTKIMUSAIHEEN TAUSTAA JA AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Kunnat muuttavat palvelurakenteitaan vähentämällä laitoshoidtoa ja painottamalla kotiin annettavia palveluita. Tämä edellyttää kunnilta toimia ikääntyneiden kotona asumisen tukemiseen ja asuinympäristöjen kehittämiseen, jotta ympärivuorokautiseen hoitoon ei ohjautuisi ikääntyneitä asumisen ongelmien vuoksi. Nykyinen uudisrakentaminen ei riitä vastaamaan kasvaviin tarpeisiin ikääntyneiden määrän lisääntyessä. Lisäksi tarvitaan olemassa olevien asuntojen esteettömyyden parantamista korjaamisen avulla. (Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2013, 22, Ympäristöministeriön www-sivut 2015.)

Sosiaali- ja terveysministeriön ja kuntaliiton tekemässä Laatusuosituksessa (2013) mainitaan ikääntyneiden kotona asumisen edistämiseksi muun muassa asuntojen muutos- ja peruskorjaustarpeiden selvittäminen esteettömyys ja turvallisuusnäkökohdat huomioiden. Kattavaa tietoa siitä, miten kunnissa on varauduttu kuntalaisten ikääntymisen mukanaan tuomiin asumisen muutostarpeisiin asuntojen muutostöissä ja uudisrakentamisessa, ei ole saatavilla (Laatusuositus hyvän ikääntymisen... 2013, 21).

Ikääntyneiden toimintakyvyn mittaamiseen on käytössä useita erilaisia mittareita. Arvioinnin ulkopuolelle jäävät usein ympäristötekijät kuten asunnon varustetaso, mahdollisten muutostöiden tarve sekä asuinympäristön esteettömyys. (Hämäläinen, Kojo, Lanne & Rytönen 2013, 41.) Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö on avainasemassa ikääntyneiden kotona asumisen esteettömyyteen liittyvien ongelmien tunnistamisessa. Ratkaisuja arkielämän helpottamiseen on, mutta tietoa niiden olemassaolosta, käytettävyydestä ja saatavuudesta pitäisi saada ikääntyneille, heidän omaisilleen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle (Hämäläinen ym. 2013, 10).

Valtion vuoden 2015 talousarviossa on varattu rahaa yhteensä 37 miljoonaa korjaus- ja energia-avustuksille sekä esteettömyys- ja hissiavustuksille (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen www-sivut 2015). Vuonna 2016 kaikkiin avustuksiin on varattu yhteensä 25 miljoonaa euroa. Määrärahan leikkaukset kohdistuvat ensimmäistä kertaa vanhusten ja vammaisten asunnon korjauksiin sekä hissiavustuksiin. Vanhusten ja

vammaisten korjausavustusten määräraha laskee tämän vuoden 15 miljoonasta 7-8 miljoonaan. Vanhusten ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen myönnettävien avustusten myöntämisperusteina olevia enimmäistulorajoja korotettiin 15 prosenttia vuonna 2014. Tämä on lisännyt korjausavustusten saatavuutta ikääntyneiden joukossa. (Koskela 2015.)

Korjausavustusjärjestelmän toimivuutta ja vaikuttavuutta on tutkittu selvityksissä ja opinnäytetyöissä. Kajanus-Kujalan (2008) selvityksessä arvioitiin vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausavustusten vaikuttavuutta sekä kartoitettiin avustus- ja korjausprosessien kehittämistarpeita. Selvityksessä todettiin, että korjaus- ja muutostyöt ovat mahdollistaneet ja tukeneet kotona asumista selkeästi, mutta kunnat hyödyntävät korjausavustusta hyvin vaihtelevasti. Kirvesniemen opinnäytetyössä (2014) tutkittiin vanhusten korjausavustusjärjestelmän toimivuutta. Tutkimuksessa todettiin korjausavustuksilla tehtyjen korjausten positiivinen vaikutus ikääntyneiden kotona asumisen ajan pidentämiseen. Tutkimuksessa käsiteltiin myös korjausavustusjärjestelmän kehittämiseen liittyviä asioita kuten esimerkiksi hakijoiden tulo- ja varallisuusrajojen nostoa sekä eri asumismuotojen tukiehtojen erojen yhtenäistämistä. Lisäksi korjausavustusjärjestelmän ja korjausneuvontapalvelun tiedottamisen lisäämistä ikääntyneille pidettiin tärkeänä.

Niemenmaan opinnäytetyössä (2013) tutkittiin haja-asutusalueella asuvan ikääntyneiden asumisen, elämisen ja palvelutuotannon aiheuttamia kustannuksia sekä vertailtiin niitä eritasoisten palveluasumisen vaihtoehtojen kustannuksiin. Selvityksen mukaan ikääntyneiden kotona asumiseen ja esteettömyyskorjauksiin panostaminen tuli huomattavasti edullisemmaksi kuin palveluasuminen. Tutkimuksessa todettiin, että asukaan kotona tehtävät esteettömyyskorjaukset pidentävät ikääntyneiden mahdollisuutta asua kotonaan. Asuntojen korjausremonteilla syntyy myös taloudellisia säästöjä, jos niiden ansiosta asukaan palveluluiden tarve myöhentyy ja kotona asuttavien vuosien lukumäärä lisääntyy. (Niemenmaa 2013, 71.)

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA KOHDEJOUKKO

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan Vanhustyön keskusliiton tarjoamaa korjausneuvontaa, jonka tarkoituksena on edistää ikääntyneiden kotona asumista asuntojen esteettömyyskorjauksien kautta. Tässä opinnäytetyössä kuvataan korjausneuvojen työtä ja rajataan aihe koskemaan sellaisia ikääntyneitä, veteraaneja ja heidän leskiään, jotka ovat oikeutettuja kunnan myöntämään vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausavustukseen.

Tutkimuskysymykset

1. Miten korjausneuvojat kartoittavat asiakkaan asunnon esteettömyyttä ja arvioivat asuntoon tarvittavia esteettömyyskorjauksia?
2. Minkälaisia haasteita korjausneuvontaan sekä vanhusten ja vammaisten korjausavustuksen hakemiseen liittyy korjausneuvojen näkökannalta?

Opinnäytetyön kohdejoukkona on Vanhustyön keskusliiton kuusi korjausneuvojaa sekä korjausneuvontaa koordinoiva korjausneuvonnan päällikkö. Kohdejoukkoa tullaan haastattelemaan ja lisäksi osallistutaan kahden korjausneuvojan tekemälle kartoituskäynnille asiakkaan kotiin.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTON ANALYSOINTI

Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tapaustutkimuksena. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, jossa tutkimuksen aineisto kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti ja suositaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina. Metodeina aineiston hankinnassa käytetään sellaisia menetelmiä, jossa

tutkittavien näkökulmat pääsevät esille, kuten esimerkiksi haastattelua ja osallistuvaa havainnointia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 164.)

Tapaustutkimuksessa tutkitaan yksittäistä tapausta, tilannetta, rajattua kokonaisuutta tai yksilöä. Usein kiinnostuksen kohteena ovat erilaiset prosessit. Aineistoa kerätään käyttämällä monipuolisia ja eri menetelmillä hankittuja tietoja. Tapaustutkimuksessa pyritään tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään tapauksia, kun halutaan ymmärtää kohdetta syvällisesti. (Hirsjärvi ym. 2014, 135, Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston www-sivut, 2015.)

Opinnäytetyön tutkimusongelmiin haetaan vastauksia käyttäen aineistonkeruumenetelminä teemahaastattelua sekä osallistuvaa havainnointia. Haastattelut tullaan tallentamaan digitaalisella äänitallentimella ja menetelmänä käytetään teemahaastattelua. Haastattelujen tallentaminen nopeuttaa ja sujuvoittaa haastattelun toteuttamista. Tallentamalla saadaan myös kommunikaatiotapahtumasta säilytettyä olennaisia seikkoja kuten haastatellun äänenkäyttöä, taukoja, johdatteluja. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 92).

Esihaastattelut tehdään avoimena haastatteluna yhdelle korjausneuvojalle sekä korjausneuvonnan päällikölle. Avoimessa haastattelussa selvitetään haastateltavan ajatuksia, mielipiteitä ja käsityksiä aihepiiristä vapaan keskustelun lomassa. Esihaastattelujen tarkoituksena on lisätä aihe-alueen ymmärrystä sekä saada tarkennettua ja suunniteltua haastattelun teema-alueita.

4.1 Teemahaastattelu

Haastattelu on sosiaalinen vuorovaikutus tilanne, joka tähtää informaation keräämiseen. Haastattelussa henkilöltä kysytään heidän omia mielipiteitään tutkimuksen kohteesta. Se on ennalta suunniteltua haastattelijan alulle panemaa ja ohjaamaa, päämäärähakuista toimintaa. Haastattelun etuina muihin tiedonkeruu menetelmiin on se, että siinä aineiston keruuta voidaan säädellä joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla. Haastattelun etuina on muun muassa, että vastaajiksi suunnitellut henkilöt saadaan yleensä mukaan tutkimukseen. Heidät on mahdollista tavoittaa myöhemminkin, mikäli

on tarpeen täydentää aineistoa. (Hirsjärvi ym. 2014, 205, Hirsjärvi & Hurme 2001, 41, 42.)

Teemahaastattelussa yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee keskeisten teemojen mukaan ja teemat ovat kaikille haastatettaville samoja. Teemaluetteloiden avulla voidaan varmistaa haastattelun aikana käydyn keskustelun kohdistuminen todella oikeisiin ja ongelmien kannalta keskeisiin asioihin. Koska teemahaastatteluun ei kuulu kysymysten tarkka ennakostrukturointi, riittää että päälinjoja on hahmoteltu. n. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47, 48, 106.)

Teemahaastattelua käytettäessä on suunnitteluvaiheen tärkeimpiä tehtäviä haastattelu-teemojen suunnittelu. Tutkittavat ilmiöt ja niitä kuvaavat peruskäsitteet hahmottuvat perehdyttäessä tutkimustietoon ja teoriaan. Haastattelurunkoa laadittaessa tehdään teema-alueuuttelo yksityiskohtaisten kysymysten sijaan. Ne ovat niitä alueita, joihin haastattelukysymykset kohdistuvat ja toimivat haastattelutilanteessa haastattelijan muistilistana ja keskustelua ohjaavana tekijänä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 66.)

4.2 Osallistuva havainnointi

Osallistuvaa havainnointia käytetään menetelmänä kahden asiakkaan kotiin tehtävän kartoituskäynnin yhteydessä. Kotikäynneillä havainnoidaan korjausneuvojan käytännön työtä. Osallistuvan havainnoinnin tarkoituksena on lisätä omaa ymmärrystä korjausneuvojan työstä ja siitä, miten he arvioivat esteettömyyttä ja tarvittavia esteettömyyskorjauksia asiakkaan kotona. Kartoituskäyntien jälkeen on mahdollista esittää korjausneuvojalle tarkentavia kysymyksiä hänen työhönsä liittyvistä asioista kokonaisvaltaisen kuvan saamiseksi.

Havainnointi sopii hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmäksi. Havainnoinnin etuna on, että sen avulla voidaan saada suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Osallistuva havainnointi on vapaasti toimintaan mukautunutta ja havainnoija osallistuu ryhmän toimintaan. Osallistuvaa havainnointia käytetään yleensä kenttätutkimuksissa. (Hirsjärvi ym. 2014, 214, 215.)

4.3 Aineiston analysointi

Teemahaastattelun avulla saadaan yleensä runsas aineisto. Mitä syvempi dialogi haastattelijan ja haastateltavan välillä syntyy, sitä rikkaampi on kertynyt materiaali ja muu muistiin tallennettu aines. Kaikkea materiaalia ei ole tarpeen analysoida eikä tutkija pysty hyödyntämään kaikkea keräämäänsä aineistoa. Aineiston runsaus tekee analyysivaiheen mielenkiintoiseksi sekä haastavaksi, mutta samalla ongelmalliseksi ja työlääksi. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 135.)

Analyysivaiheessa saadaan selville, minkälaisia vastauksia saadaan selville aineistosta. Laadullisen tutkimuksen analysointiin on olemassa useita vaihtoehtoja. Tässä opinnäytetyössä käytetään aineiston analysoinnissa sisällön erittelyä. Analyysin tekoa aloitetaan jo aineistoon tutustuttaessa sekä mietittäessä haastattelun teemoja. Haastattelumateriaali kirjoitetaan puhtaaksi sanasanaisesti eli litteroidaan. Tämän jälkeen aineistoa kootaan ja eritellään sisällön ja etukäteen valittujen teemojen mukaisesti. Teemojen valintaa ohjaavat opinnäytetyn tutkimuskysymykset.

Tutkimuksen luotettavuuden näkökannalta haastateltavien pieni määrä voi osoittautua ongelmaksi niin, että tilastollisia yleistyksiä ei voida tehdä (Hirsijärvi & Hurme 2001, 58). Toisaalta käyttämällä yhdestä useampaa menetelmää, saadaan esiin laajempia näkökulmia ja lisätä tutkimuksen luotettavuutta (Hirsijärvi & Hurme 2001, 399). Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole tuottaa tilastollisia yleistyksiä vaan kuvata syvällisemmin korjausneuvojen työtä ja saada heidän näkökulmansa esille.

Haastateltavat korjausneuvojat valitaan resurssien puitteissa olevien välimatkojen näkökannalta ja toisaalta heidän korjausneuvojan työhistorian pituuden mukaan. Tarkoituksena on saada yksityiskohtaisempaa tietoa siitä, vaikuttaako korjausneuvojen työskentelytapaan koulutustausta, työhistorian pituus tai aikaisempi työkokemus.

5 VANHUSTYÖN KESKUSLIITTO

Vanhustyön keskusliitto VTKL - Centralförbundet för de gamlas väl ry on Suomen johtava valtakunnallinen ikääntyneiden ihmisten ja vanhusten hyväksi toimivien järjestöjen katto-organisaatio. Keskusliitto on toiminut vuodesta 1949 ja sen tehtävänä on edistää vanhusten ja ikääntyneiden hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta sekä toimia kolmannen sektorin edunvalvojana. Vanhustyön keskusliitossa jäsenenä on 340 jäsenyhteisöä eri puolilta Suomea. Keskusliiton keskeinen rahoittaja on Raha-automaattiyhdistys sekä Suomen Kansanterveysyhdistys. (Valkonen 2014, 3, Vanhustyön keskusliiton www-sivut 2015.)

Vanhustyön keskusliiton yhtenä keskeisenä tehtävänä on vaikuttaa asiantuntijaorganisaationa vanhustenhuoltoon, edunvalvontaan ja palvelujärjestelmiin liittyvään lainsäädäntö- ja muuhun valmistelutyöhön. Vanhustyön keskusliitto antaa lausuntoja ja kannanottoja vanhustenhuoltoon liittyvissä asioissa sekä järjestää vuosittain ympäri Suomen vanhustyön aluefoorumeita. Muita toimintamuotoja ovat muun muassa jäsenjärjestöjen tukeminen, kehittämistoiminta ja koulutus sekä ikääntyneille suunnattu asuntojen korjausneuvonta. (Valkonen, 2014, 3.) Vanhustyön keskusliitto järjestää ikääntyneiden ihmisten ohjaus ja ryhmätoimintaa kuten Ystäväpiiri-toimintaa yksinäisyyden lievittämiseen sekä psykososiaalista hyvinvointia edistävää Senioritoimintaa pääkaupunkiseudulla. Lisäksi keskusliiton omistama kotihoitoyhtiö VTKL-palvelut Oy tarjoaa monipuolisia kotipalveluja pääkaupunkiseudulla. (Vanhustyön keskusliiton www-sivut 2015.)

Vanhustyön keskusliitto julkaisee seitsemän kertaa vuodessa ilmestyvää Vanhustyölehteä, jonka artikkelit käsittelevät ikääntymistä laaja-alaisesti. Lehdessä seurataan alan kehitystä ja kerrotaan kehittämistoiminnan tuloksista, tutkimuksista sekä arjen kokemuksista. Vanhustyön keskusliiton vanhin viestintäkampanja on vuodesta 1954 vietetty Vanhustenpäivä. Päivää vietetään vuosittain lokakuun ensimmäisenä sunnuntaina ja sitä seuraavaa viikko on Vanhustenviikko. Vanhustenviikolla vietetään Senior-Surf -päivää, jonka tarkoituksena on kannustaa ikääntyneitä tietotekniikan pariin. Senior Surf -kampanjassa koulutetaan vertaisohjaajiksi ikääntyneitä, jotka opastavat muita tietokoneiden ja netin käytössä. Vanhustyön keskusliitto on mukana Kätketyt

äänet -kampanjapäivässä, jota vietetään vuosittain kesäkuussa. Kansainvälisesti vietetyn kampanjapäivän (World Elder Abuse Awareness Day) tarkoituksena on tehdä ikääntyneisiin kohdistuvaa väkivallan ja kaltoinkohtelun vastaista työtä näkyväksi sekä herättää aiheesta yleistä keskustelua. (Vanhustyön keskusliiton www-sivut 2015.)

Vanhustyön keskusliitto koordinoi Raha-automaattiyhdistyksen Eloisa ikä -avustushjelmaa vuoteen 2017 asti. Eloisa ikä -ohjelma kokoaa yhteen useita erilaisia sosiaali- ja terveysalan hankkeita, joilla edistetään ikääntyneiden hyvää arkea sekä mielekästä tekemistä eri puolella Suomea. Vanhustyön keskusliitto osallistuu myös Hyvä Ikä sekä Apuvälinemessuille, missä liiton toimintaa sekä korjausneuvontapalvelua tehdään tunnetuksi. (Vanhustyön keskusliiton www-sivut 2015, Eloisa ikä -ohjelman www-sivut 2015.)

Korjausneuvojat ovat mukana Vanhustyön keskusliiton Kotiturva-hankkeessa vuosina 2015 – 2017. Hankkeen tarkoituksena on edistää kotona asumista tukevan teknologian käyttöönottoa ja käyttöä siten, että teknologia auttaisi ikääntynyttä ihmistä päivittäisessä arkielämässä ja edistäisi kotona selviytymistä. (Vanhustyön keskusliiton www-sivut 2015.)

Vanhustyön keskusliitto on mukana kansainvälisessä toiminnassa AGE-yhteistyö verkoston kautta. AGE Platform on eurooppalaisten kansalaisjärjestöjen vuonna 2001 perustama foorumi ja siinä toimii 165 vanhustyöjärjestöä eri puolilta Eurooppaa. AGE Platform Europe pyrkii vaikuttamaan Euroopan Unionissa toimiviin poliitikkoihin tuomalla esiin ikääntyvien tarpeita EU-päätöksenteossa. (Vanhustyön keskusliiton www-sivut 2015.)

6 KORJAUSNEUVONTA

6.1 Korjausneuvonnan historia

Sotainvalidien Veljesliitto ry käynnisti vuonna 1991 sotainvalidien asuntojen korjausneuvonnan. Korjausneuvonnan tavoitteena oli tukea sotainvalidien kotona asumista ja

heille annettavaa kotihoitoa. Raha-automaattiyhdistys (myöhemmin RAY) antoi toiminnan käynnistämiseen 3,2 miljoonan markan avustuksen, jolla palkattiin eri puolille maata sotainvalidipiireihin 17 korjausneuvojaa. (Savolainen 2011, 8.)

Sotainvalidien Veljesliitto ry:n ja sen piiriyhdistykset käynnistivät veteraanien asuinolojen parantamista koskevan neuvonnan aluksi oman jäsenistönsä keskuudessa. Toiminta laajeni vuonna 1994 kaikkiin tunnuksen omaaviin veteraaneihin ja mukaan tulivat Suomen Sotaveteraaniliitto, rintamamiesveteraanien liitto (nykyisin Rintamaveteraaniliitto) sekä Rintamanaisten liitto. (Nylander 2011, 4.) Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asettaman Veteraaniprojekti-työryhmän ehdotusten pohjalta toteutui vuonna 1997 Valtion asuntorahaston korjausavustusten veteraanilisä, veteraaneihin sovellettavat väljemmät tulorajat sekä sotilasvammalaisissa asunnon muutostöiden korvattavuudelle asetetun haitta-asterajan vaiheittainen alentaminen 10 prosenttiin. Samaan aikaan korjausneuvonnan piiriin tulivat myös sotainvalidien ja veteraanien lesket. Kymmenen vuoden aikana korjattiin 14 935 sotainvalidien ja veteraanien asuntoa. (Nylander 2011, 4, Savolainen 2011.)

Sotainvalidien Veljesliitto organisoi ja hallinnoi RAY:n avustamana koko toimintaa vuoteen 2000 asti ja osin vielä vuonna 2001. Tämän jälkeen korjausneuvonta siirtyi Vanhustyön keskusliitolle. Vanhustyön keskusliitto sitoutui tarjoamaan korjausneuvontaa maksuttomasti sotainvalideille ja rintamaveteraaneille sekä heidän leskilleen niin kauan kuin tarkoitukseen on käytettävissä RAY:n avustuksella rahoitetut korjausneuvojat. (Nylander 2011, 4.) Samalla korjausneuvojat siirtyivät yhden ja saman työnantajan palvelukseen, kun aikaisemmin he olivat olleet Sotainvalidien Veljesliiton eri piirien palkkalistoilla.

6.2 Korjausneuvonnan sisältö

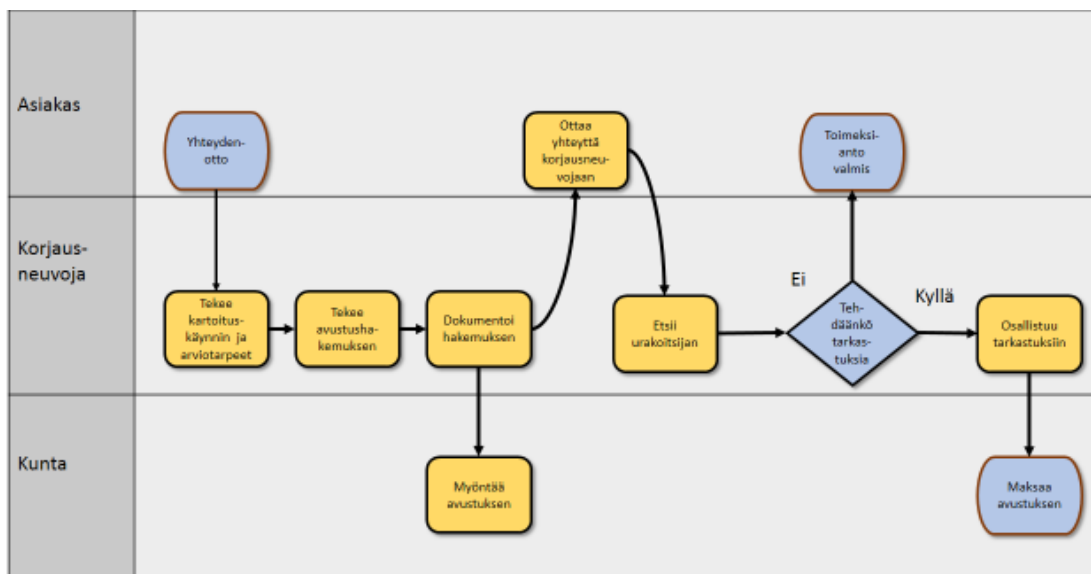
Vanhustyön keskusliitolla on 15 alueellista korjausneuvojaa, joiden toimialueet kattavat koko Suomen. Korjausneuvojat ovat koulutukseltaan rakennusinsinöörejä tai rakennusmestareita. Korjausneuvojista yli puolet on toiminut tehtävässään yli 15 vuotta. Heille on kertynyt laaja ja monipuolinen kokemus ikääntyneiden parissa toimimisessa,

esteettömyyden arvioimisesta sekä erilaisten avustusmuotojen ja korvausten hyödyntämisessä kodin remonteissa. Korjausneuvojat avustavat sotainvalideja, sotiemme veteraaneja ja heidän leskiään sekä muuta ikääntyntä väestöä asunnossa tarvittavien muutostöiden toteuttamisessa. (Laakso 2015, Vanhustyön keskusliiton www-sivut 2015.)

Korjausneuvojat tekevät kartoituskäyntejä ikääntyneiden koteihin ja suunnittelevat esteettömyyskorjauksia. Kotikäynneillä selvitetään asunnossa tarvittavia korjaustoimenpiteitä esteettömyyden ja turvallisuuden näkökulmasta. Korjausneuvojien pitää osata perustella tarkoituksenmukaiset korjaustoimenpiteet asiakkaalle. Tässä auttaa rakennusalan koulutus sekä työkokemuksen kautta kertyneet taidot. Toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa on asiakas mukana sekä päättää tehtävien korjausten laajuuden. (Laakso 2015.)

Korjausneuvonta on asiakkaalle maksutonta, mutta remontin asiakas maksaa itse. Varsinaisia korjaustöitä rahoitetaan yhteiskunnan eri tukimuotojen avulla. Osan remontin kustannuksista voi asiakas saada korjausavustuksena takaisin omasta kunnasta. Korjausneuvojien työhön liittyy läheisesti korjausavustusjärjestelmä ja sen tunteminen. Korjausneuvojat auttavat asiakkaitaan korjausavustushakemusten täyttämässä kuten haettaessa kunnalta vanhusten ja vammaisten korjausavustusta. Korjausneuvoja toimittaa tekemänsä korjaussuunnitelman, sen kustannusarvion sekä täytetyn korjausavustushakemuksen asiakkaan kotikuntaan käsiteltäväksi. (Laakso 2015, Vanhustyön keskusliiton www-sivut 2015, Kirvesniemi, 2014, 41 – 42.) Tarvittaessa korjausneuvojat auttavat urakoitsijan etsimisessä ja kilpailuttamisessa.

Korjausneuvojat auttavat myös muita ikääntyneitä kodin muutostöiden arvioinnissa, suunnittelussa sekä toteutuksessa, jotka toteuttavat muutostyöt ilman korjausavustusta. Vuonna 2014 korjausneuvojat saivat yli 12900 yhteydenottoa puhelimitse ja he tekivät yli 2600 kartoitus- ja neuvontakäyntiä asiakkaidensa kotiin. (Laakso 2015.)

Kuva 1. Korjausneuvontaprosessi vanhusten ja vammaisten korjausavustusta haettaessa (sovellettu Vanhustyön keskusliiton korjausneuvonta prosessikaaviosta 2014).

Korjausneuvojat tiedottavat korjausneuvonnasta ja korjausavustusjärjestelmästä oman alueensa tapahtumissa, oppilaitoksissa, asiantuntijakoulutuksissa sekä messuilla. He myös antavat puhelimitse neuvontaa asiakkaille. Korjausneuvojilla on useita yhteistyötahoja kuten kunnissa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö, teknisen toimen rakennustarkastajat sekä korjausavustuksia käsittelevät virkamiehet. Yhteistyötä tehdään lisäksi oman alueen veteraanijärjestöjen, vammaisneuvostojen sekä eläkeläisyhdistysten kanssa. Muita yhteistyökumppaneita ovat Suomen Omakotiliito, joiden jäsenistölle annetaan puhelinneuvontaa korjausneuvonnasta sekä Vakuutuskuntoutus VKK ry, joka ostaa korjausneuvontapalvelua Vanhustyön keskusliitolta. (Laakso 2015.)

Vanhustyön keskusliiton moniammatillista osaamista ja korjausneuvonnan asiantuntemusta arvostetaan laajalti yhteiskunnan eri toimijoiden parissa. Korjausneuvontaa pyydetään mukaan usein hankkeisiin, jotka liittyvät ikääntyneen väestön asumiseen, asumisen kehittämiseen ja turvallisuuteen sekä esteettömyyteen. Vanhustyön keskusliiton korjausneuvonta on mukana tällä hetkellä Ympäristöministeriön IKÄ-ASKE, Ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelmassa vuosina 2013 – 2017 sekä korjausrakentamisen viestintähankkeessa. IKÄ-ASKE hankkeessa määritellään toimenpiteitä

ikäntyneiden asumisolojen parantamiseksi ja pyritään vaikuttamaan ikääntyneiden itsensä, kuntien ja asunto- ja rakennusalan toimintaan. (Laakso 2015, Vanhustyön keskusliiton www-sivut 2015.)

Korjausneuvonta on mukana Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön Sosiaalihuollon toimintayksiköiden ja kotiin annettavien sosiaalipalvelujen turvallisuuden ohjeistamisen hankkeessa. Työtehoseuran kanssa korjausneuvonta tekee yhteistyötä Kiinteistöhoito- ja kotipalveluyrittäjistä kiinteistöalan moniosaajaksi -hankkeessa. Korjausneuvonta on mukana myös Rakennustietosäätiön RT Esteettömyystietohankkeessa, jonka tarkoituksena on kehittää nykyistä esteettömyystiedon verkkopalvelua. (Laakso 2015.)

Vanhustyön keskusliitto on tehnyt Veteraanien asuntojen korjaustöiden vaikuttavuus selvityksen vuonna 2013. Korjausneuvoja Antero Hiilesvuon selvityksessä kartoitettiin Varsinais-Suomessa asuvien sotainvalidien ja veteraanien asuntoihin tehtyjä korjaustöitä, korjauskustannuksia sekä niihin saatuja korjausavustuksia. Aukkaiden keski-ikä korjaushetkellä oli 80,4 vuotta ja kohteissa asuttiin remontin jälkeen keskimäärin 8 vuotta. Selvityksestä kävi myös ilmi, että suurelle osalle veteraaneista olisi ollut taloudellisesti mahdotonta suorittaa välttämättömiä korjaustöitä omin varoin.

Vanhustyön keskusliiton lisäksi korjausneuvoja on muutamilla kunnilla ja kaupungeilla. Kuntiin perustettiin 70-luvulla energia-kriisin aikoihin energianeuvojan virkoja. Näiden töiden vähentyessä he alkoivat hoitaa kunnissa korjausneuvontaa ja avustuksia. Korjausneuvojen määrä on kunnissa vähentynyt huomattavasti. Nykyisin kuntien korjausneuvojat antavat lähinnä puhelimitse neuvontaa rakennuksien peruskorjaukseen ja korjausavustusten hakemiseen liittyvissä asioissa. He myös käsittelevät kuntaan saapuneet korjausavustushakemukset. Hyvin harvoissa kunnissa korjausneuvojat tekevät kartoituskäyntejä asiakkaiden kotiin. (Kirvesniemi 2014, 41, Laakso 2015.)

7 VANHUSTEN JA VAMMAISTEN ASUNTOJEN KORJAUSAVUSTUS

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA (myöhemmin ARA) on vuodesta 1987 lähtien osoittanut kunnille määrärahoja avustusten myöntämiseen vanhusten ja vammaisten asuinrakennusten ja asuntojen korjausta varten. Muita kuntien myöntämiä korjaus- ja energia-avustuksia ovat kuntotutkimusavustus kosteusvaurioituneisiin, terveyshaittaa aiheuttaviin asuinrakennuksiin sekä pientalojen tarveharkintainen energia-avustus. (Kajanus-Kujala 2008, 5, ARA:n www-sivut 2015, Korjaus- ja energia-avustusohje.) Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan korjausavustusjärjestelmää vanhusten ja vammaisten asuntojen korjaamiseen tarkoitetun avustuksen kautta. Korjausavustusta tarkastellaan ikääntyneiden näkökulmasta.

ARA antaa vuosittain ohjeet avustuksen hakemisesta, myöntämisestä ja maksamisesta sekä valvoo järjestelmän toimintaa kunnissa. Kunnat ilmoittavat hakuajan päätyttyä ARA:lle määrärahatarpeensa myöntämiinsä avustuksiin ja ARA osoittaa määrärahaosuudet kunnille. (ARA:n www-sivut 2015.) Kunnan vastuulla on huolehtia tiedottamisesta niin, että korjausavustukseen oikeutetut hakijat saavat tietoonsa avustuksen hakemiseen ja myöntämiseen liittyvät seikat. Kunta huolehtii myös avustuksen haettavaksi julistamisesta. (Kajanus-Kujala, 2008, 8.) Kuntien tiedottaminen korjausavustuksista ja niiden hakuajoista tapahtuu yleensä alkuvuodesta, ARA:n julkaisemien korjausavustusohjeiden jälkeen.

7.1 Vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausavustusta säätelevä lainsäädäntö

Korjausavustuksen tavoitteena on edistää ikääntyneen tai vammaisten kotona asumista. Toimintaa säätelee laki asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista 1184/2005, valtionavustuslaki 688/2001 sekä valtioneuvoston asetus asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista 128/2006. Lain asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista perusteella voidaan avustaa vain sellaisia toimenpiteitä, joihin hakijalla ei ole oikeutta saada rahoitusta muun lain nojalla tai muuta julkista tukea. (Kajanus-Kujala, 2008, 5, 7, Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 10.)

Hakijan ollessa esimerkiksi sotainvalidi, asunnon esteettömyyskorjauksia rahoitetaan sotilasvammalain 404 /1948 perusteella niiltä osin, kun korjaustoimenpiteet ovat vammaan vuoksi perusteltuja. Hakijan ollessa vaikeavammaisen, asunnon muutostyöt järjestetään vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 380/1987 eli niin sanotun vammaispalvelulain perusteella. (Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 10.) Kunnan tulee ennen korjausavustuspäätöstä selvittää, onko hakijalla oikeus edellä mainittuihin avustuksiin. (Kajanus-Kujala, 2008, 5, 7, Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 10.)

7.2 Korjausavustuksen hakeminen

Korjausavustusta haetaan siitä kunnasta, jonka alueella asunto tai asuinrakennus sijaitsee. Kyseinen kunta myös myöntää avustukset vanhusten ja vammaisten asuntojen korjaukseen. Korjausavustusta haetaan lomakkeella ARA 35 (Liite 2) ja hakemus toimitetaan kuntaan korjausavustuksia käsittelevälle virkamiehelle. Kunnan myöntämän vanhusten ja vammaisten korjausavustuksen haku-aika päättyy yleensä maaliskuun loppuun (26.3.2015). Hakuajan jälkeen hakemuksen jättäneille hakijoille ei voida myöntää avustusta, vaikka määrärahaa olisi jäljellä. Poikkeuksena on vanhusten ja vammaisten korjausavustus silloin, kun hakijana on vanhus, jonka asunnossa on tapahtunut välitöntä korjausta vaativa vahinko. Tällöin kunta voi myöntää avustuksen hakijalle hakuajan jälkeen jos kunnalla on jäljellä korjausavustusmäärärahaa. (Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 4, 10, Kajanus-Kujala, 2008, 4, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukseen [www-sivut](http://www.sivut) 2015.)

Hakemuksen liitteenä vaaditaan selvitys avustushakijan ja samaan ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden tuloista sekä varallisuudesta ja veloista. Muita vaadittavia liitteitä ovat kiinteistöverolippu, jäljennös asuntoa koskevasta vuokrasopimuksesta, jos asunto ei ole omistajan omassa käytössä sekä korjaussuunnitelma ja kustannusarvio. Mikäli avustusta hakee joku muu kuin asunnon omistaja vaaditaan lisäksi osapuolten välinen korjaus- ja kunnossapitosopimus. Koska vanhusten ja vammaisten asuntojen korjaustoimintaa avustettaessa otetaan huomioon tuen sosiaalinen tarkoituksenmukai-

suus ja taloudellinen tarpeellisuus, on kunnan huolehdittava, että kaikki hakemuslomakkeen varallisuutta koskevat kohdat on täytetty tai erillinen varallisuusselvitys lomake ARA 35L (liite 3) on tehty (Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 14).

7.3 Korjausavustuksen tulorajat

Korjausavustusta haettaessa ei ruokakunnan tulot saa ylittää asetettuja rajoja eikä ruokakunnalla saa ole varallisuutta siinä määrin, että se kykenee korjaamaan asuntonsa ilman avustusta. Asunnossa asuvan ruokakunnan pysyvät yhteenlasketut bruttokuukausitulojen enimmäismäärät ovat seuraavat:

Henkilöluku	1	2	3	4
Tulot (brutto)€/kk	1760	2940	3920	4995

Kuva 2. Tulorajat vuonna 2015 vanhusten ja vammaisten korjausavustuksille

Henkilöluku	1	2	3	4
Tulot (brutto)€/kk	2290	3820	5100	6500

Kuva 3. Tulorajat vuonna 2015 rintamaveteraaneille ja heidän leskilleen

Yli neljän henkilön ruokakunnissa tulojen enimmäismäärää korotetaan 875 euroa per henkilö. Vuoden 2016 tulorajoihin ei ole tulossa muutoksia. Tuloiksi ei lasketa asumistukea eikä omaishoidontukea. (Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 12.)

Hakijan varallisuutta arvioitaessa huomioidaan koko hakijaruokakunnan yhteinen varallisuus. Omassa asuin käytössä oleva korjattava asunto tai vähäinen varallisuus ei vaikuta varallisuusarviointiin. Korjaustoimenpiteiden jälkeen jäävänä vähäisenä varallisuutena pidetään pääsääntöisesti noin 10 000€/henkilö. Varat voivat olla hieman suuremmat, mikäli hakijalla on lähitulevaisuudessa tulossa välttämättömiä menoja kuten sairaanhoitokuluja tai osakeasunnossa asunto-osakeyhtiön muita korjauskustannuksia. (Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 14.)

7.4 Korjausavustuksen myöntämisen perusteet

Korjausavustuksen saannin edellytys on, että hakijaruokakunnassa on 65 vuotta täyttänyt henkilö. (Valtioneuvoston asetus asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaittaavustuksista, 128/2006, 2§). Avustusta voidaan myöntää sellaisiin korjaustoimenpiteisiin, jotka ovat välttämättömiä ja mahdollistavat vanhuksen kotona asumisen ja sinne annettavan hoidon. Avustuksia voidaan myöntää esimerkiksi asunnon esteettömyyden parantamiseen asukkaan turvallisen liikkumisen edistämiseksi, wc- ja peseytymistilojen kunnostamiseen, valaistuksen parantamiseen, matalampien keittiökalusteiden hankkimiseen, rakennuksen lämmöneristyksen ja tiiviyn sekä LVIS-järjestelmien parantamiseen. (Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 8, 9).

Korjausavustusta voidaan hakea ympärivuotisessa käytössä olevaan asuntoon tai asuinrakennukseen. Hakijaruokakunnan tulee asua hakuhetkellä kohteessa, johon haetaan avustusta. Avustuksen saaja on rakennuksen tai asunnon omistaja, osakkeenomistaja, tai se, jolle korjaus- ja kunnossapitovastuu on lailla tai kirjallisella sopimuksella siirretty. Avustus voidaan myöntää myös perikunnan omistamaan kiinteistöön tai vuokra-asuntoon, jos perikunta on tehnyt korjaus- ja kunnossapitosopimuksen. (Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 10, Koskela 2015.)

Avustettavien toimenpiteiden tulee olla tarkoituksenmukaisia ja kustannuksiltaan kohtuullisia. Korjausavustusta myönnettäessä on huomioitava asukkaan kannalta välttämättömät tarpeet ja rakennuksen kannalta perustellut toimenpiteet kuten esimerkiksi rakennuksen kunnon säilymisen edistäminen. Toimenpiteiden laajuus tulisi suhteuttaa hakijan nykyisiin tarpeisiin sekä mahdolliseen rakennuksen jatkokäyttöökseen. (Kajanus-Kujala, 2008, 7, Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 10.) Korjaustoimenpiteitä ei saa aloittaa ennen kuin avustuspäätös on annettu tai toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuus on hyväksytty kunnassa. Tämä niin kutsuttu aloituslupa voidaan antaa esimerkiksi ennalta arvaamattomien putkivuotojen tai katon rikkoutumisen vuoksi. (Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 10.)

Lisätilan rakentaminen laajennuksena hyväksytään vain silloin, kun vanhuksen asumisen kannalta välttämättömän lisätilan rakentaminen ei ole mahdollista olemassa olevan rakennuksen puitteissa. Laajennuksen koko ja sisältö rajoitetaan vain sellaiseen tilaan,

jota ilman vanhus tai vammainen ei voi jatkaa kotona asumistaan. (Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 8). Yleensä lisätilana rakennetaan wc-ja pesutilat.

Avustusta ei ole tarkoitettu vanhan talon peruskorjaamiseen. Kunta myöntää korjausavustusta hakijan esittämiin toimenpiteisiin vain siltä osin kuin se katsoo toimenpiteet tarkoituksenmukaisiksi ja välttämättömiksi vanhuksen kannalta. Saunan uudisrakentamista ei pidetä tarkoituksenmukaisena toimenpiteenä, mutta jos peseytymistilana käytetään saunaa, niin se kuuluu korjausavustuksen piiriin. (Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 9, Koskela 2015.)

Vanhusten ja vammaisten korjausavustuksella korjattua asuntoa on käytettävä avustuksensaajan asuntona viiden vuoden ajan avustuksen myöntämisestä lukien. Rajoitusaikana asunto voidaan luovuttaa sellaiselle ruokakunnalle, joka luovutushetkellä täyttää avustuksen saamisen ehdot. Muissa tapauksissa kunnan tulee periä avustus takaisin tai myöntää vapautus käyttörajoituksesta. Esimerkiksi kuolinpesältä ei avustusta peritä takaisin, mikäli avustuksen saaja kuolee. (Kajanus-Kujala, 2008, 8, Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 9.) Mikäli asunnon korjaukseen on saatu korjausavustusta, ei korjaustyöstä voida hakea kotitalousvähennystä.

Kuva 4. Vanhusten ja vammaisten korjausavustuksen myöntämisen perusteet

7.5 Korjausavustuksen suuruus

Korjausavustuksen suuruus on enintään 40 % hankkeen hyväksytyistä kustannuksista. Erityisestä syystä avustusta voidaan myöntää kuitenkin enintään 70 %. Tällaisia syitä ovat:

- ruokakuntaan kuuluva vanhus joutuisi ilman korjaustoimenpiteitä välittömästi ja pysyvästi muuttamaan pois asunnosta liikkumisesteiden vuoksi tai sen vuoksi, että asunnossa ei voida antaa vanhuksen tarvitsemia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.
- hakija on veteraani tai veteraanin leski ja ruokakunnan sosiaalisen tai taloudellisen aseman huomioon ottaen, on korkeamman avustuksen myöntäminen tarpeellista.

Hakijalle voidaan myöntää sekä 40 % että 70 % avustus samanaikaisesti eri korjaustoimenpiteisiin. Kunnalla on oikeus avustuksia myöntäessään käyttää kunnalle kuuluvaa harkintavaltaa. Näin ollen kunnan myöntämät avustukset voivat jäädä alle 40 % tai kunta katsoo, ettei hakijalla ole oikeutta korotettuun avustukseen. (Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 10, Koskela 2015.)

8 ESTEETTÖMYYS

Perinteinen näkemys esteettömyydestä on tarkoittanut rakennetun ympäristön toimivuutta ja sitä, että tilassa ei ole liikkumisen esteitä. (Ruskovaara 2009, 7). Nykyisin esteettömyyskäsitteys on laajentunut koskemaan fyysisen ympäristön tarkastelusta kaikkea yhteiskunnan toimintaa. Esteettömyydellä tarkoitetaan kaikkien kansalaisten sujuvaa osallistumista työntekoon, harrastuksiin, kulttuuriin ja opiskeluun. (Invalidiliiton www-sivut 2015, Ruskovaara 2009, 7.)

Esteettömyydestä puhuttaessa käytetään sen synonyymina usein termiä saavutettavuus. Palveluiden, toimintojen, rakennettujen ympäristöjen on oltava kaikkien saavu-

tettavissa. Tuotteiden, laitteiden ja käyttöliittymien on oltava soveltuvia erilaisten ihmisten käyttöön riippumatta henkilön toimintakyvystä. Nykyisin puhutaankin yleisesti esteettömyydestä, saavutettavuudesta ja osallisuudesta yhdessä, kun halutaan puhua kattavasti kaikesta esteettömyyteen liittyvästä. (Tupala & Kuusiluoma, 2015, Invalidiliiton www-sivut, 2015.)

Esteettömyyttä voidaan tarkastella fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen, tiedonsaannin ja taloudellisen esteettömyyden näkökulmasta (Tupala & Kuusiluoma 2015). Tässä opinäytetyössä tarkastellaan ikääntyneiden asuinympäristöjä pelkästään fyysisen esteettömyyden näkökulmasta.

Fyysistä esteettömyyttä tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota yleensä rakennusten sisä- ja ulkotiloihin, kuljetusvälineisiin sekä muuhun rakennettuun ympäristöön. Fyysinen esteettömyys liittyy etenkin sujuvaan liikkumiseen ja ennen kaikkea turvallisuuteen. Eri ryhmien kannalta tarkasteltuna esteettömyys merkitsee erilaisia näkökulmia. Esteettömyys vaikuttaa erityisesti ikääntyneen ja vammaisen henkilön arjen sujuvuuteen. Pääseekö hän esimerkiksi rakennukseen pyörätuolilla tai rollaattorilla sisään, saako hän raskasta ulko-ovea itse avattua tai löytääkö heikkonäköinen rakennuksen ulko-ovea. (Ruskovaara 2007, 7.)

Esteetöntä rakentamista ohjaa Suomessa maankäyttö- ja rakennuslaki sekä sitä täydentävä rakennusasetus ja rakentamismääräysten säännökset. Ympäristöministeriön rakentamismääräyskokoelmat määrittelevät tarkemmin lain ja asetuksen säädöksiä. Laissa ja asetuksissa on esteettömyydelle määritelty rakentamisessa vähimmäistasoja, jotka koskevat julkisten tilojen uudisrakentamista sekä asuin rakentamista. Julkisen tilan rakentamisen ohjeet ovat tiukempia kuin asumistasoon tai korjausrakentamiseen liittyvät ohjeet. (Tupala & Kuusiluoma 2015.) Maankäyttö ja rakennuslain 117§ otetaan kantaa korjausrakentamiseen seuraavasti:

”korjaus- ja muutostöissä tulee ottaa huomioon rakennuksen ominaisuudet ja erityispiirteet sekä rakennuksen soveltuvuus aiottuun käyttöön” sekä ”muutosten johdosta rakennuksen käyttäjien turvallisuus ei saa vaarantua eivätkä heidän terveydelliset olonsa heikentyä” (Maankäyttö- ja rakennuslaki, 5.2.1999/132).

8.1 Ikääntyneet ja asuinympäristöjen esteettömyys

Ikääntymiseen liittyvä toimintakyvyn heikkeneminen, esteelliset asunnot ja niiden lähiympäristöt, heikentävät ikääntyneiden arjessa selviytymistä sekä lisäävät tapaturmia. Näkö ja kuulo-ongelmat ovat ikääntyneillä yleisiä. Aistien heikkeneminen vaikeuttaa ikääntyneen liikkumista ja selviytymistä kotona sekä lisää kaatumisten määrää. Heikentyneen toimintakyvyn lisäksi kaatumisen vaaraa ikääntyneellä aiheuttaa asunnon esteellisyyteen liittyvät seikat kuten heikko valaistus, kävelypintojen liukkaus, tuki-tankojen puute sekä laitteiden ja kalusteiden sijoittelu. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 45.)

Vuonna 2013 tapaturmaisesti menehtyneistä kuusi kymmenestä oli yli 65-vuotias. Ikääntyneet menehtyivät muita ikäryhmiä enemmän erityisesti tapaturmisiin kaatumisiin ja putoamisiin. (Tilastokeskuksen www-sivut 2015.) Joka toinen yli 85-vuotias kaatuu ainakin kerran vuodessa ja joka kymmenes kaatumisista johtaa terveystalvelujen käyttöön (Laatusuositus hyvän ikääntymisen... 2013, 21, 22).

Ikääntyneillä tulisi olla toimiva, esteetön ja turvallinen asunto, jotta he voisivat asua kodissaan mahdollisimman pitkään. Asuinympäristön vaatimukset tiukkenevat sitä mukaa kuin ikääntyneen toimintakyky heikkenee. Esimerkiksi maaseudulla asuminen edellyttää erilaista toimintakykyä kuin kaupungissa asuminen. (Laatikainen, 2009, 11.) Ikääntyneen asukkaan toimintakyvyn ja asumisen turvallisuuden yhteys on havaittavissa etenkin paloturvallisuudessa. Omatoimisen pelastautumisen epäonnistumiseen ja palokuolemiin johtavien tapahtumien taustalta löytyy vain harvoin teknisiä syitä. Sen sijaan liikunta-, ymmärrys- ja havaintokyvyn puutteet ovat keskeisiä taustatekijöitä palokuolemille. (Hämäläinen, Kojo, Lanne, Rytönen & Reisbacka, 2013, 28, 29.)

Suurin osa asunnoista on rakennettu aikana, jolloin ei edellytetty asunnon soveltumista ikääntyneille tai liikuntarajoitteisille. (Hämäläinen, Kojo, Lanne, Rytönen & Reisbacka, 2013, 28, 29). Puutteellisesti varustetuissa asunnoissa asuvia on enemmän vanhimmissa ikäryhmissä. Suurin osuus näistä on 85 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä ja miesten osuus on naisten vastaavaa suurempi kaikissa ikäryhmissä. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 18.)

Pientaloissa ongelmat liittyvät esteettömyyden kannalta liikkumisesteisiin kuten portaisiin, kynnyksiin sekä turvallisuuteen. Esteettömyyden kannalta vanhoissa kerrostaloissa suurimpina haasteina ovat hissien puute tai niiden pieni koko. Vuonna 2011 hissittömissä taloissa oli noin 402 000 asuntoa, joissa asui 99 000 yli 65-vuotiasta.. (Laatusuositus hyvän ikääntymisen... 2013, 21, 22.) Vanhoissa kerrostaloissa ikääntyneiden kotona selviytymiselle ongelmia tuottavat myös kylpyhuoneet, joissa on amme tai joiden lattiapinta on muuta huoneistoa ylempänä. Ikääntyneiden asumista tarkasteltaessa heidän nykyisten asuinolosuhteiden kehittäminen korostuu. Tulevaisuudessa tämä asettaa haasteita korjausrakentamiselle erityisesti esteettömyyden ja turvallisuuden näkökulmasta.

8.2 Asuntojen esteettömyyskorjaukset

Asuntokannan vanhentuessa korjausrakentaminen ja remontointi ovat lisääntymässä. Korjausrakentamiseen sekä tarvittavien esteettömyyskorjausten suunnitteluun tarvitaan korjausneuvontaa ja asiantuntevaa opastusta. Ikääntyneiden asuntojen ja asuin ympäristöjen vaaratekijöiden kartoittaminen ja niiden vähentäminen on tärkeässä roolissa kaatumisten ennaltaehkäisyssä. Kotona asuneiden, jo aiemmin kaatuneiden iäkkäiden kodeissa tehty vaaranpaikkojen kartoitus ja muutostöiden toteutus vähensi kaatumisia noin kolmanneksella. Usean eri ammattialan edustajat voivat työssään arvioida ikääntyneiden asumisturvallisuuden liittyviä riskejä ja edistää heidän asumisturvallisuutta. Osaamisen vahvistamista, toimintatapojen kehittämistä ja yhteistyötä tarvitaan lisää eri ammattiryhmien välillä. (Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 36, 46.)

Omaan asumiseen tulisi kiinnittää huomiota ennen kuin kotona tarvitaan erikoisjärjestelyjä tai muutostöitä arjen helpottamiseksi. Korjaustoimenpiteet voitaisiin näin ajoittaa useammalle vuodelle ja huomioida hyvissä ajoin asumisen tarpeita ikääntymisen ja esteettömyyden näkökulmasta. Muistisairailla asukkailla korostuu asumisen turvallisuutta lisäävänä tekijänä jatkuvasti kehittyvät turvateknologiset laitteet kuten turvaliedet ja liesivahdit. Olisikin hyvä tottua hyvissä ajoin uuteen esteettömämpään keittiöön tai lukitustapaan ennen kuin muistiongelmat ja voimien väheneminen vaikeuttavat arjen sujumista. (Eläkeliiton www-sivut 2015.)

Esteettömyyskorjaukset helpottavat ikääntyneiden liikkumista, itsenäistä toimimista ja turvallisuutta omassa asuinympäristössä. Asunnoissa tulisi kiinnittää huomiota kävely-
pintojen liukumattomuuteen, kulkureittien esteettömyyteen, huonekalujen sopivaan
mitoitukseen ja tukevuuteen, portaiden ja askelmien selkeään merkitsemiseen, tukikai-
teiden lisääminen ja hyvästä valaistuksesta huolehtimiseen. (Erityisryhmien asumis-
turvallisuuden parantaminen 2007, 46.) Omaisille, ikääntyneille ja heidän kotonaan
käyville ammattilaisille tarvitaan lisää tietoa turvallisuutta lisäävistä sekä liikkumista
helpottavista ratkaisuista ja apuvälineistä.

Esteettömyyden toteutuminen korjausrakentamisessa vaatii yksityiskohtaista suunnit-
telua ja ratkaisut voivat olla monimutkaisempia kuin uudisrakentamisessa. Esteettö-
myyskorjausten suunnittelussa sekä toteutuksessa tarvitaan hyvää ammattitaitoa, jotta
kustannukset pysyvät hallinnassa. Ammattitaitoa vaaditaan myös siihen, että suunni-
tellut korjaustoimenpiteet ovat tarkoituksenmukaisia. Yksittäisten jälkikäteen toteutet-
tujen esteettömyyttä parantavien toimenpiteiden kustannukset vaihtelevat suuresti ja
kustannuksista on saatavilla vähän vertailukohtaista tietoa. Kilpelän ym. (2014) rapor-
tissa mainitaan Teknillisen korkeakoulun Sotera-instituutin tutkimus Vanhusten asu-
misen mahdollistava peruskorjaus, jossa todetaan rankankin peruskorjauksen olevan
kannattavampaa kuin laitosasuminen. (Kilpelä, Hätönen, Palo & Holopainen,
2014,42.)

Asuntojen ja asuinympäristöjen esteettömyyden arvioinnissa voidaan käyttää apuna
esteettömyyden kartoitukseen kehitettyjä menetelmiä. Invalidiliiton ESKEH-projek-
tissa vuonna 2007–2009 kehitettiin rakennetun ympäristön esteettömyyden kartoitus-
menetelmä, johon kuuluvat kartoituslomakkeet ja -kriteerit sekä opas kartoituksen
suorittamiseen. Rakennetun ympäristön esteettömyyden kartoitusmenetelmässä es-
teettömyyttä tarkastellaan laajasti kaikkien käyttäjien näkökulmasta turvallisuusnäkö-
kohdat huomioiden. Koulutus soveltuu erityisen hyvin korjausrakentamisen parissa
työskenteleville ja kuntoarvioitsijoille. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitta-
jan peruskurssia järjestetään Satakunnan, Tampereen ja Turun ammattikorkeakou-
luissa sekä Invalidiliiton Esteettömyyskeskuksen toimesta. (Esteettömyystiedon kes-
kuksen www-sivut 2015.)

9 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin huhtikuussa 2015, jolloin käytiin ensimmäisen kerran tapaamassa Vanhustyön keskusliitossa korjausneuvonnan päällikköä aiheeseen liittyen. Opinnäytetyön tutkimussuunnitelma esitettiin toukokuun lopussa ja sopimus tutkimuksen tekemisestä tehtiin kesäkuun alussa. Aiheen taustamateriaalia etsittiin ja luettiin kesäkuun ja syyskuun välillä. Opinnäytetyön teoriaosuus annettiin kommentoitavaksi korjausneuvonnan päällikölle syyskuussa asiavirheiden löytämiseksi ja tekstin sujuvuuden varmistamiseksi.

Opinnäytetyössä haastateltiin kuutta korjausneuvojaa sekä korjausneuvonnan päällikköä. Esihaastattelut korjausneuvonnasta tehtiin avoimena haastatteluna korjausneuvonnan päällikölle kesäkuussa sekä yhdelle korjausneuvojalle elokuussa 2015. Esihaastatteluja ei nauhoitettu. Muut viisi haastattelua tehtiin lokakuun aikana 2015 ja ne nauhoitettiin digitaalisella äänitallentimella. Yksi haastatteluista tehtiin puhelinhaastatteluna aikatauluongelmien vuoksi. Kaikki muut haastattelut tehtiin korjausneuvojien työpaikoilla työ- tai neuvotteluhuoneessa, jossa ei ollut muita henkilöitä läsnä. Haastatteluihin kului aikaa vaihdellen 70 minuutista 90 minuuttiin.

Haastatteluissa käytettiin teemahaastattelua. Etukäteen mietityt teemat käsittelivät korjausneuvojan koulutustaustaa ja aikaisempaa työkokemusta, esteettömyyden ja esteettömyyskorjauksien arviointitapoja, korjausneuvojan työhön sekä vanhusten ja vammaisten korjausavustukseen liittyviä haasteita. Haastattelut olivat luontevia keskustelun omaisia vuorovaikutustilanteita. Teemojen välillä ei ollut tiukkoja rajoja, mutta haastattelija johdotteli tarvittaessa lisäkysymyksillä haastateltavan takaisin käsiteltävään teemaan.

Korjausneuvojan taustatiedot	Esteettömyystietous	Korjausneuvontaan ja korjausavustukseen liittyvät ongelmat
<ul style="list-style-type: none"> •Koulutustausta •Työhistoria •Työkokemus korjausneujana 	<ul style="list-style-type: none"> •Lisäkoulutus •Esteettömyyden arviointi •Käytettävät työvälineet 	<ul style="list-style-type: none"> •Korjausneuvojan käytännöntyö •Korjausavustusjärjestelmä •Korjausneuvonnan ja avustusjärjestelmän tunnettavuus •Yhteistyötahot •Korjausneuvonnan tulevaisuus

Kuva 5. Haastattelun teema-alueet

Kahden korjausneuvojan kanssa tehtiin kartoituskäynti asiakkaan kotiin (Liite 1). Kartoituskäynnit tehtiin asiakkaan luo samana päivänä sovitun haastattelun kanssa. Molemmilla kotikäynneillä korjausneuvojaa oli pyydetty kartoittamaan asiakkaan wc- ja peseytymistiloihin tarvittavia muutostöitä. Kartoituskäynteihin kului aikaa 90 minuuttista 120 minuuttiin. Kartoituskäynneillä havainnoitiin korjausneuvojan käytännön työtä sekä sitä, miten arvioidaan tarvittavia esteettömyyskorjauksia asiakkaan luona.

Aineiston analysointia tehtiin heti haastattelujen ja kartoituskäyntien jälkeen, tekstiä litteroidessa sekä tutkimustuloksia kirjoitettaessa. Haastattelut litteroitiin kokonaan, jonka jälkeen aineistoa luettiin läpi useampaan kertaan keskeisten teemojen hahmottamiseksi ja luokittelemiseksi. Apuna käytettiin alleviivauksia ja reunamerkintöjä jäsentämään tekstin rakennetta sekä sen sisältöä. Näin löydettiin teksteistä pääluokat ja niiden alle alaluokat, joilla saatiin vastattua tutkimuskysymyksiin.

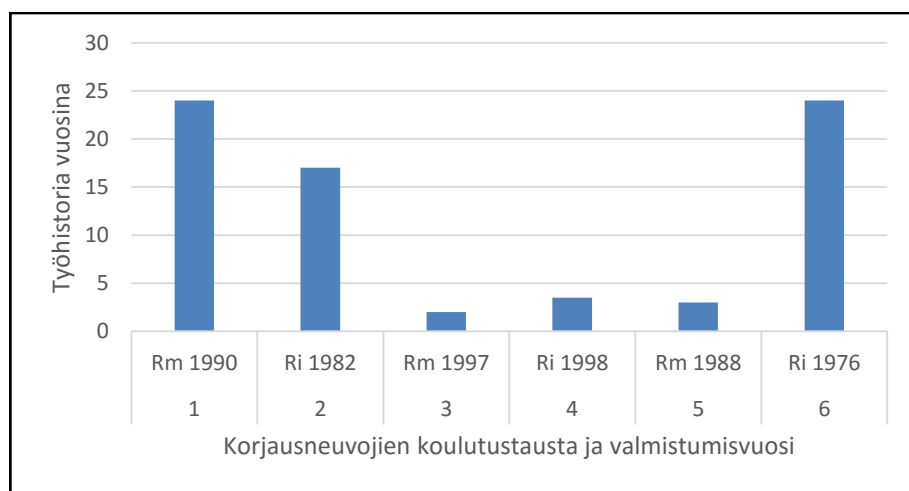
10 TULOKSET

Haastattelujen ja kartoituskäyntien pohjalta saatiin runsas aineisto, jolla pystyttiin vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Aineistosta saatiin kiinnostavaa lisätietoa

muun muassa korjausneuvojien koulutustaustasta, heidän monipuolisesta työhistoriasta, työskentelyvälineistä, korjausneuvonnan ja kuntien vammaispalveluiden välisestä yhteistyöstä ja työnjaosta sekä muista yhteistyötahoista. Tutkimuskysymysten lisäksi tuloksissa kuvataan myös muita haastatteluissa ilmi tulleita korjausneuvojien työhön liittyviä asioita.

10.1 Korjausneuvojien koulutustausta ja työkokemus

Haastatelluista kolme oli koulutustaustaltaan rakennusinsinööriä ja kolme rakennusmestareita. Heidän ammattiin valmistumisvuotensa vaihteli vuoden 1976 ja vuoden 1998 välisenä aikana. Heidän työhistoriansa korjausneuvojana vaihteli kahdesta vuodesta 24 vuoteen asti. Yksi haastatelluista oli aloittanut korjausneuvojana kuukauden kuluttua valmistuttuaan rakennusmestariksi. Viidellä muulla oli pitkä ja monipuolinen työkokemus rakennusalan eri tehtävistä sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Yksi haastatelluista oli työskennellyt kunnan sosiaalitoimen asunnonmuutostyöryhmässä teknisenä asiantuntijana ennen korjausneuvojan työtä. Kaksi haastatelluista oli toiminut kunnan palveluksessa korjausneuvonnasta vastaavana virkamiehenä ja saanut tätä kautta hyvän tuntemuksen korjausneuvontapalvelusta sekä korjausavustusjärjestelmästä. Neljä muuta haastateltua ei ollut kuullut korjausavustusjärjestelmästä ennen työtään korjausneuvojana.

Kuva 6. Korjausneuvojien koulutustausta, valmistumisvuosi ja työhistorian pituus

Kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että ammatillinen koulutus ei antanut valmiuksia korjausneuvojan työhön. Kaikki kertoivat koulutuksen painottuneen uudisrakentamiseen ja kokemus korjausrakentamisesta oli tullut muun työhistorian kautta. Kaksi korjausneuvojaa mainitsi omakohtaisen korjausrakentamisen kokemuksen olleen hyvänä apuna nykyiseen työhön. Kolme pitkään korjausneuvojana työskennellyttä kertoi osallistuneensa työnantajan järjestämään kuntokartoittaja koulutukseen, josta oli hyötyä korjausneuvojan työhön.

Kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että korjausneuvojana työskentely oli opettanut parhaiten esteettömyyden arviointia ja esteettömyyskorjausten suunnittelua. Suunnittelutyön pohjana kaikki käyttivät nykyisiä rakentamismääräyksiä ja asetuksia sekä esteettömän rakentamisen ohjeita kuten RT-kortteja. Kolme pitkään korjausneuvojana työskennellyttä kertoivat Vanhustyön keskusliiton kouluttaneen korjausneuvojia esteettömyyteen liittyvissä asioissa hyvin. He kuvasivat esteettömyystiedon saamista seuraavasti:

*”Silloin, kun tullut hommaan, niin joutui opettelemaan asiat, säännöksistä lähtien”.
Alussa oli hyvin koulutusta”*

”Koulutuksessa ei ollut mitään tähän alaan viittaavaa, joten avustuspuoli ja esteettömyys tuli työn kautta opeteltavaksi”

”Lisäkoulutusta ollut paljon erilaista. Vanhustyön keskusliitto on kouluttanut esteettömyysasioissa, on ollut mielestäni paljon.”

Neljäs korjausneuvoja kertoi saaneensa hyvät valmiudet korjausneuvojan työhön ja esteettömyyden arviointiin aikaisemman työkokemuksen kautta kunnan teknisenä isännöitsijänä. Hän kertoi:

”Esteettömyystietous on tullut mielestäni työn mukana, oon törmännyt virassa, kun kunnan julkisia tiloja peruskorjattiin ja tehtiin uutta. Niissä tulee esteettömyys huomioitavaksi rakennusmääräysten muodossa”

Kolme haastatelluista, jotka olivat työskennelleet korjausneuvojana kaksi tai kolme vuotta, olivat kaikki kiinnostuneet saamaan lisää koulutusta esteettömyyteen liittyen. Yksi korjausneuvoja oli kiinnostunut Esteettömyyskartoittajan peruskurssin suorittamisesta.

10.2 Miten korjausneuvojat arvioivat asiakkaan asunnon esteettömyyttä ja asuntoon tarvittavia esteettömyyskorjauksia?

Kaikki korjausneuvojat kertoivat aloittavansa arvioinnin jo keskusteltuaan ensimmäisen kerran asiakkaan kanssa puhelimesta. Korjausneuvojat kysyivät asiakkaalta puhelimesta kohteen tarkempia tietoja kuten esimerkiksi oliko kyseessä omakoti- vai kerrostalo, mikä asiakkaan mielestä asunnossa oli ongelmana ja mihin kaivattiin muutosta? Puhelimesta kysyttiin alustavasti myös asiakkaan ikää sekä tulo- ja varallisuustietoja, mikäli asiakas halusi hakea tehtäviin muutostöihin vanhusten ja vammaisten korjausavustusta.

Kaikki korjausneuvojat kertoivat, että esteettömyyttä ja tarvittavia asunnon muutostöitä arviointiin asiakkaan kotiin tehtävällä kartoituskäynnillä. Korjausneuvojat tekivät kartoituskäynnin asiakkaan kotiin, mikäli puhelinkeskustelun perusteella kriteerit korjausavustuksen saamiseksi täyttyivät.

Kartoituskäynnillä kaikki kuusi korjausneuvojaa kertoivat kysyvänsä aina ensin asiakkaan tai mukana olevan omaisen mielipidettä siitä, mikä asunnossa on hankalaa? Kaikki korjausneuvojat kertoivat havainnoivansa sitä, miten asiakas liikkuu ja toimii asunnossa. Korjausneuvojat kertoivat havainnoinnistaan kartoituskäynneillä seuraavasti:

”Asiakkaan luona tulee arvioitua esteettömyyttä silmämääräisesti ja liikkumalla asunnossa. Jos asiakkaalla on jokin apuväline, niin seuraan kuinka hän sillä pääsee liikkumaan asunnossa”

”Asiakkaan tilanne on lähtökohta, kyselen ja kun liikutaan niin teen havaintoja, millä hän pääsee liikkumaan tilassa.”

”ensin katson sen tarpeen, missä kunnossa se on ja tarviiko se niitä korjauksia? Min-käläinen on liikuntakyky ja pystyykö se kävelemään omin jaloin vai onko apuväline”

”käydään läpi asiakkaan kanssa se, missä asiakas siellä liikkuu ja jos pesuhuoneissa oviaukot on pieniä ja kynnyksiä, niitä käydään läpi.”

Kolme korjausneuvojaa kertoi käyttävänsä kartoituskäynneillä samoja oppeja, joita he olivat saaneet tehdessään yhteisiä kotikäyntejä kunnan fysio- ja toimintaterapeuttien kanssa aikaisemmin. Yksi heistä kuvasi:

”Oli erittäin hedelmällistä tehdä yhteistyötä, en usko mistään koulutuksesta saavani sellaista tietoa, kuin niiden kahden naisen kanssa. Käytän edelleen niitä oppeja koti-käynneillä. Sanon asiakkaalle, näytä minulle miten nouset tästä? Katsotaan se tuki-tangon paikka ja merkataan se.”

Toinen korjausneuvoja kertoi näkökulmansa muuttuneen esteettömyyden arvioinnin osalta työhistorian aikana. Hän kuvasi seuraavasti:

”Ennen ajateltiin helpommin, että kyllä siitä pääsee, kun nuorempana ei joutunut ajat-telemaan. Nyt ottaa sen heti huomioon katsellessa kohteita. On joutunut omiakini käsi-tyksiä muuttamaan, että mistä mennään”

”Kun itse menee ja katsoo niin oma näkökanta on kapea. Joskus, kun mennään koh-teeseen ja siellä on joku fysioterapeutti tai seniorineuvoja niin voidaan yhdessä mieltiä vaihtoehtoja. Tulee siinä toisenkin näkökantaa asiasta.”

Kaikki korjausneuvojat kertoivat havainnoivansa kartoituskäynnillä asiakkaan asun-nosta muitakin asioita kuin pelkästään asiakkaan tai omaisen mainitsemia ongelmia. Kaikki mainitsivat havainnoivansa ja mittaavansa rullamitalla asunnossa sisääntuloja, sisäisiä kulkureittejä ja niiden leveyksiä, kynnyksien korkeuksia, oviaukkojen leveyk-siä, portaita tai muita tasoeroja. Kaksi kertoi tarkastavansa sisääntuloihin liittyen ka-tokset ja portaiden tukikaiteet. Kaikki kertoivat havainnoivansa ja kysyvän asiak-kaalta tukitankojen tarvetta. Yksi korjausneuvoja kertoi tarkistavansa keittiökalusteet ja niiden toimivuuden. Kaksi korjausneuvojaa kertoi seuraavasti:

”Yleensä katsotaan koko asunto eikä pelkästään ongelmakohtaa”.

”Kyllä me katsotaan koko talo tai asunto, ei ole tavatonta, vaikka mentäisiin katsomaan tiettyä ongelmaa”.

Neljä korjausneuvojaa kertoi kartoittavansa asunnossa myös turvallisuuteen liittyviä asioita kuten palovaroittimien paikkoja. Kaksi korjausneuvojaa kertoi tarkistavansa myös palovaroittimen toimivuuden. Kaksi korjausneuvojaa kertoi katsovansa ja kysyvänsä asiakkaalta asunnon tai asuinrakennuksen poistumismahdollisuudet tulipalon sattuessa. Yksi korjausneuvoja kertoi tarkistavansa kulkuväylien vapaata tilaa sekä lattioiden liukkautta. Hän kertoi kysyvänsä asiakkailta, pitävätkö he ovia lukittuna myös päivisin.

Kolme korjausneuvojaa kertoi arvioivansa asunnon yleistä valaistuksen riittävyyttä silmämääräisesti ja yksi myös ulkovalaistusta. Kolme korjausneuvojaa kertoi arvioivansa hämärävalaistuksen tarvetta esimerkiksi wc-käyntejä varten ja samalla tarkastavansa, miten lähellä sänkyä valaisinkytkin sijaitsee. Kolme korjausneuvojaa kertoi kartoituskäynnillä kysyvänsä ja tarkistavansa onko taloudessa käytössä turvalietettä tai liesivahtia, mikäli asiakas sairasti muistisairautta.

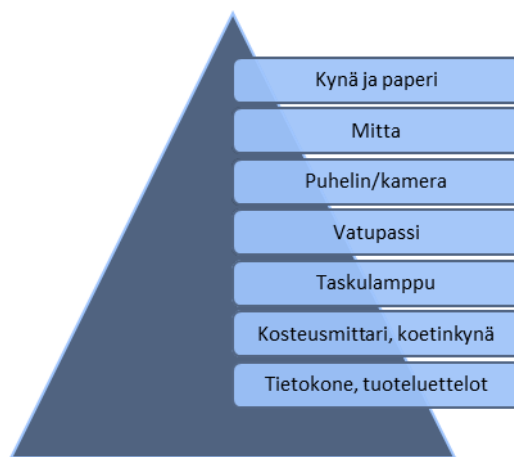
Kukaan korjausneuvojista ei käyttänyt esteettömyyden arviointiin erillisiä arviointikaavakkeita kartoituskäynneillä. Neljä kertoi olevansa tietoisia olemassa olevista kartoitusmenetelmistä. Kartoituslomakkeita ja niiden käyttöä kaksi korjausneuvojaa kuvasi seuraavasti:

”Ajattelen, että kohtaaminen on luontevampi ja asiakkaalle miellyttävämpi, kun vältetään kaavakkeita tai ylipäänsä muodollista formaattia tapaamisissa. Toivottavaa on, että mulla olisi omassa päässä kaikki tarpeellinen, jotta pystyn kartoittamaan kaiken oleellisen.”

”En käytä kaavakkeita, joskus olen silmäillyt muiden tekemiä. Jos käytäisiin kaavakkeen mukaan kaikki tarpeet, eivät ne välttämättä toteutuisi korjausavustuksen kautta. Asiakkailta tarve suppeampi kuin esteettömyyskartoituslistojen käytössä, voisi olla hyvä työkalu joissain tapauksessa”

10.2.1 Kartoituskäynnillä käytettävät työvälineet

Kartoituskäynnillä kaikki kuusi haastateltua kertoivat tärkeimmäksi työvälineeksi rullamitan sekä paperin ja kynän. Kaikki haastatellut sanoivat ottavansa kohteesta kuvia, joko puhelimesta tai kameralla. Kaikki kuusi korjausneuvojaa mainitsivat myös kosteusmittarin yhdeksi työvälineeksi. Muita kartoituskäynnillä käytettävänä mittavälineinä kaksi korjausneuvojaa mainitsi vatupassin ja taskulampun. Valaistusta kolme korjausneuvojaa kertoi arvioivansa havainnoimalla silmämääräisesti. Valaistusmittareita ei korjausneuvojilla ollut käytössä. Kaksi korjausneuvojaa kertoi käyttävänsä satunnaisesti koetinkynää, arvioidessaan asiakkaan asunnossa seinän alla olevia sähköjohtoja. Kolme korjausneuvojaa kertoi näyttävänsä asiakkaille tuotekuvia ja aikaisemmin toteutettuja korjaustoimenpiteitä yritysten tuoteluetteloista, omalta tietokoneelta tai puhelimesta. Kaksi korjausneuvojaa toivoi käyttöönsä tablettia, jota olisi helppo käyttää kartoituskäynneillä esimerkiksi havainnollistaessa asiakkaalle tuotevaihtoehtoja ja valokuvia.

Kuva 7. Kartoituskäynnillä käytettäviä työvälineitä

Korjausneuvojat arvioivat asiakkaidensa asunnon esteettömyyttä ja siellä tarvittavia korjaustoimenpiteitä monipuolisesti eri menetelmiä käyttäen. He kyselevät asiakkaalta sekä omaisilta taustatietoja rakennuksesta ja kotona toimimisen ongelmista. He havainnoivat asiakkaan liikkumista ja toimimista asunnossa. He pyytävät asiakasta näyt-

tämään, mikä kotona tuottaa hänelle hankaluutta. Korjausneuvojat mittaavat asunnoissa havaittuja ongelmakohtia kuten kynnysten ja tasoerojen korkeuksia tai oviaukkojen leveyksiä. He piirtävät paperille asunnon tai ongelmakohdan pohjapiirustuksen ja merkitsevät siihen mitattavansa mitat. He ottavat myös valokuvia kohteesta. Luonnopiirustuksia ja valokuvia korjausneuvojat käyttävät jälkikäteen apuna suunnitelmia piirrettäessä puhtaaksi esimerkiksi tietokoneohjelmalla tai korjaushakemuksen liitteenä.

10.3 Minkälaisia haasteita korjausneuvontaan sekä vanhusten ja vammaisten korjausavustuksen hakemiseen liittyy korjausneuvojien näkökannalta?

Korjausneuvojat kuvasivat useita erilaisia työhönsä liittyviä haasteita. Haasteiksi mainittiin muun muassa korjausavustuksen haku aika ja saatavuus, kuntien erilaiset toimintakäytännöt, korjausneuvonnan ja korjausavustusjärjestelmän huono tunnettavuus sekä kunnan vammaispalveluiden rooli ja vastuu ikääntyneiden asiakkaiden kotiin tarvittavien esteettömyyskorjausten toteutuksessa. Haasteeksi koettiin myös korjausneuvojan rooli ja vastuu korjaushankkeissa sekä korjausneuvonnan rooli tulevaisuudessa ikääntyneiden määrän kasvaessa ja korjausavustusmäärärahojen pienentyessä.

10.3.1 Korjausavustuksen hakuajan vaikutus korjausneuvojien työhön

Kaikki kuusi korjausneuvojaa kertoivat olevansa erittäin kiireisiä alkuvuodesta helmikuusta maaliskuun loppuun, jolloin korjausavustuksen haku aika yleensä päättyy. Toinen kiirepiikki korjausneuvojien työssä oli alkukesästä loppukesään, jolloin kunnilta yleensä tulivat päätökset avustusten saamiseksi. Päätösten saapumisen jälkeen suunnitellut remontit yleensä aloitetaan ja tällöin korjausneuvojat auttavat usein urakoitsijan etsimisessä. Kaikki korjausneuvojat kertoivat, että päätökset korjausavustuksen saamisesta tulivat kunnista vaihtelevasti. Yksi haastateltu kertoi, että yhden kunnan päätökset korjausavustuksista tulevat vasta vuoden lopulla.

Neljä korjausneuvojaa kertoi tekevänsä korjausavustushakemuksia ympäri vuoden ja toimittavansa ne kuntaan odottamaan seuraavaa hakua. Yksi korjausneuvoja kertoi:

”Markkinoin asiakkaalle, että tehdään se hakemus nyt valmiiksi, niin on valmiina kevään haussa. Miksi varrota, tehdään se valmiiksi niin ei unohdu. Vaikka seisoo mapissa puoli vuotta kunnassa, ei haittaa.”

Kaksi korjausneuvojaa kertoi, etteivät oman toimialueensa kunnat ota vastaa hakemuksia vastaan kuin alkuvuodesta. He eivät tehneet tällöin korjausavustushakemuksia kartoituskäyntien yhteydessä vaan niiden teko siirtyi alkuvuoteen.

Korjausneuvojien työhön liittyvistä haasteista tärkeimmäksi nousi korjausavustuksen hakuakataulu. Kaikki haastatellut toivoivat haun muuttuvan ympärivuotiseksi, jolloin kunnat ottaisivat hakemuksia vastaan ja tekisivät päätöksiä koko vuoden aikana. Tämä helpottaisi korjausneuvojien alkuvuoden kiireitä.

10.3.2 Korjausneuvonnan ja korjausavustusjärjestelmän tunnettavuus

Kaikki korjausneuvojat olivat sitä mieltä, että ikääntyneet, joilla olisi oikeus vanhusten ja vammaisten korjausavustukseen, eivät tunne korjausavustusjärjestelmää tai korjausneuvontapalvelua riittävän hyvin. Neljä korjausneuvojaa kertoi käyvänsä aktiivisesti erilaisissa ikääntyneiden tilaisuuksissa kertomassa korjausneuvonnasta ja korjausavustusjärjestelmästä. Kaikki olivat sitä mieltä, että tiedotusta ikääntyneille korjausavustusten saatavuudesta ja korjausneuvonnasta tulisi lisätä. He kuvasivat tiedotusta seuraavasti:

”sitten tämä lehti-ilmoittelu, ei ihmiset huomaa paikallislehdestä pientä ilmoitusta, että avustukset on haettavissa. Lehti-ilmoitukset tulee haku aikaan nähden myöhään.”

”Veteraaneille ja leskille menee tiedotteita palveluista ja korjausneuvonnasta hyvin järjestöjen kautta. Muulla vanhusväestöllä on vähän tietoa tuolla maakunnissa”

”muu vanhusväestö... ehkä heillä on aavistus, että tällainen avustusjärjestelmä on olemassa. Mutta millä ehdoilla, ja mitä muutoksia korvataan ja mitä voi saada, niin eivät he tiedä.”

”Kunnan tiedotus ei välttämättä kohtaa todellisia asiakkaita. Pitäisi kehittää joku muu kuin puskaradio, ei toimi kaikkien avuntarvitsijoiden tapauksessa”

Sotainvalidien ja veteraanien järjestöt tiedottavat omille jäsenilleen saatavista palveluista hyvin, mutta muut ikääntyneet eivät saa riittävästi tietoa niistä. Korjausneuvonta ja korjausavustusjärjestelmä ovat huonosti tunnettuja ikääntyneiden asiakkaiden joukossa. Korjausavustuksen saamisen kriteereitä ja hyväksyttäviä korjaustoimenpiteitä ei myöskään tunneta hyvin. Kuntien tiedotus korjausavustuksesta ja korjausneuvonnasta on riittämätöntä. Joissain kunnissa ainoa tiedotustapa voi olla paikallislehden ja kunnan verkkosivuilla oleva ilmoitus, jossa ilmoitetaan korjausavustuksen hakemisesta ja hakuajan päätyemisestä maaliskuun lopussa.

10.3.3 Korjausneuvojan rooli

Neljä korjausneuvojaa koki oman roolinsa olevan haasteellinen korjausneuvontaprosessissa. Heidän mielestään asiakkaat eivät aina ymmärtäneet korjausneuvojan velvollisuuksia ja oikeuksia hankkeeseen liittyen. Korjausneuvojat kertoivat joutuvansa ratkomaan erimielisyyksiä asiakkaan, omaisten ja urakoitsijoiden välillä. Haasteita tuotti myös se, jos ikääntyneellä itsellään ei ollut resursseja viedä hanketta eteenpäin tai heillä ei ollut omaisia auttamassa. Muistisairautta sairastavien asiakkaiden kanssa ongelmia tuotti muun muassa aikaisemmin sovittujen asioiden unohtaminen. Korjausneuvojat kertoivat seuraavasti:

”Korjauskohteissa monta ihmistä päättämässä ja niiden kanssa joutuu ratkomaan ongelmia. Pitäisi olla tarkat pelisäännöt”

”Ikääntyneellä itsellään ei välttämättä ole resursseja viedä hanketta eteenpäin, mutta lähipiirissä on omaisia, joita hanke ei kiinnosta. Mutta jos hankkeessa jokin menee pieleen tai siellä tulee jonkinmoista epäselvyyttä niin usein ollaan meiltä kysymässä, mitenkäs tämä ratkaistaan tai ... kai sä nyt hoidat tämän homman kondikseen”

”Tämä korjausneuvojan rooli vähän isommissa hankkeissa on hankala juttu. Asiakkaat ymmärtävät meidän roolin huonosti ja tämä aiheuttaa väärinymmärryksiä... käytännössä usein luulevat, että me hoidetaan koko homma.”

”Asiakkaat eivät tiedä korjausneuvojan roolia täysin. Omaiset luulee, että olemme rahastamassa ja teettämässä isoja remontteja, jotka heidän mielestä ei ole tarpeen.”

”Mehän ei olla kuin neuvoja, joissain kohteissa asiakkaat haluaisivat, että oltaisiin enemmän mukana, jos ei omaisia ole projektissa.”

”... tunne on sellainen, että siellä on joku takapiruna neuvomassa, korjataan ja remontoidaan muun mieleiseksi.”

Korjausneuvojat auttavat ikääntyneitä hakemaan vanhusten ja vammaisten korjausavustusta kunnalta, mikäli kriteerit sen saamiseksi täyttyvät. Heidän työnkuvaansa kuuluu korjaussuunnitelman ja kustannuslaskelman tekeminen sekä asiakkaan kanssa korjausavustushakemuksen täyttäminen. Korjausneuvojat toimittavat usein korjaushakemuksen kuntaan asiakkaan puolesta. Korjausneuvojien rooli korjaushankkeessa jää suurelle osalle asiakkaista ja omaisista epäselväksi, vaikka he antavat asiakkaille kirjallisen ohjeen (Liite 2) korjaushankkeeseen liittyvistä asioita. Kirjallisessa ohjeessa selitetään, että korjausneuvoja toimii asiakkaan neuvonantajana, mutta ei ole korjaushankkeen vastaava mestari eikä korjaustyön tilaaja. Korjausneuvojat joutuvat joskus puuttumaan asiakkaan ja urakoitsijan välisiin erimielisyyksiin, vaikka asiakas olisi itse etsinyt urakoitsijan.

Ikääntyneiden omaiset ja lähipiiri voivat vaikuttaa korjaushankkeen läpiviemiseen myönteisesti tai hankaloittaa sitä. Parhaimmillaan omaiset ovat mukana prosessin suunnittelun ja toteutuksen kaikissa vaiheissa ja tukevat korjaushanketta. Etenkin muistisairaiden henkilöiden kohdalla omaisten mukana olo on tärkeää. Mikäli korjaustoimenpiteitä ei nähdä omaisten näkökannalta ikääntyneelle tarpeellisena niin prosessin eteneminen voi hankaloitua.

10.3.4 Korjausavustuksen saatavuus

Korjausavustuksen saaminen tarvittavien esteettömyyskorjausten tekemiseksi koettiin erittäin tärkeäksi. Neljä korjausneuvojaa kertoi tulorajojen ja varallisuuden vaikuttavan korjausavustusten saatavuuteen seuraavasti:

”Tällä alueella on teollisuuspaikkakuntia, joissa tulot olleet suuremmat, samoin eläkkeet, ei ne pääse tulorajojen piiriin. Maa- ja metsätalouspitäjissä taas tulot olleet pienempiä, tulorajat ei ylity, mutta varallisuusrajat on esteenä, kun omistetaan metsää.”

”Täällä tienataan enemmän kuin maakunnissa, jolloin eläkkeetkin ovat paremmat. Moni pitää niitä tulorajoja täällä matalina. Pitäiskö ne olla korkeammat.. ehkä ei, koska valtiolla ei ole varattuna rahaa näihin korjausavustuksiin edes sitä määrää mihin olisi tarve.”

”Korjausavustuksissa tulisi ensimmäiseksi saada kaikille kunnille sama periaate avustusten myöntämiseen. Nyt on vielä paljon eroa, että toisessa kunnassa saat avustusta ja isolla prosentilla sitten toisessa kunnassa ei myönnetä. Ero tulee omaisuuden käsittelystä. Toisissa kunnissa ollaan hyvin tarkkoja omaisuuden suhteen ja toisissa vedetään väljempää linjaa. Aralta kun kysyy asiaa, niin vastaus on: kunta päättää.”

”Ymmärrän, jos on hieno mökki rakennettu ison järven rannalle ja on arvokas, mutta jos on 30-luvulla rakennettu alkeellinen mökki niin onko pakko katsoa varallisuudeksi.”

Kolme korjausneuvojaa mainitsi ongelmaksi myös omakotitalossa ja asunto-osakeyhtiössä asuvien ikääntyneiden eriarvoisuuden haettaessa korjausavustusta. Kaksi korjausneuvojaa kuvasi:

”Taloyhtiö päättää, että uusitaan ikkunat ja kaikki joutuu siihen osallistumaan. He eivät saa siihen avustusta, vaikka osakkaat itse maksavat. Asunto voi olla ainoa varallisuus.”

”Sitten eriarvoisuutta on sillä, asutko omakotitalossa vai asunto-osakeyhtiössä. Taloyhtiön teettämään ikkunaremonttiin et saa avustusta, mutta omakotiasuja voi hakea avustusta ikkunoiden uusintaan.”

Korjausneuvojat toivat ilmi myös huolensa liittyen korjausavustusmäärärahojen pienemiseen sekä ikääntyneiden asuntokannan vanhenemiseen ja rapistumiseen. Kaksi korjausneuvojaa kertoi:

”Nyt jo huomaa töissä, että on vakiomäärä asiakkaita, jotka putoavat kaikista avustuksista ulos ja omaa rahaa ei kuitenkaan ole käyttää remontteihin. Tällöin jää tärkeitäkin remontteja tekemättä.

”Haasteena on varmaan se, että väestö ikääntyy ja samoin talojen ikä kasvaa. Tästä tulee varmaan enemmän korjattavaa ja muutostöitä tehtäväksi. Myös rahoituksen järjestely vaikeutuu, kun avustukset pienenee ja kohdentuu yhä pienemmälle väestönosalle.”

”Avustuksen saaminen on monesti tärkeää, jotta työ realisoituisi. Jos avustusta ei saada niin jää tekemättä, kun on jäänyt siihenkin asti.”

Yksi korjausneuvoja toi esiin myös korjausavustuksen 65-vuoden ikärajakriteerin ja yleisen eläkeiän ristiriidan. Hänen mielestään korjausavustuksen ikäraja tulisi sitoa nykyiseen 63-vuoden eläkeikään, koska eläkkeelle siirtyessä tulotaso tippuu.

Korjausneuvojille on työkokemuksen myötä muodostunut hyvä tuntemus korjausavustusjärjestelmästä, korjausavustuksen saatavuudesta ja hyväksyttävistä korjaustoimenpiteistä. He tuntevat hyvin oman alueensa kuntien erilaiset toimintakäytännöt haettaessa korjausavustusta. Korjausavustuksen saaminen suunniteltujen korjausten toteuttamiseksi on pienituloisille ikääntyneille erittäin tärkeää. Korjausavustuksiin osoitettujen määrärahojen leikkaus vaikeuttaa tulevaisuudessa korjausavustusten saavuutta entisestään. Korjausavustuksen saamisessa on eriarvoisuutta omakotitaloasujan ja asunto-osakeyhtiössä asuvan välillä.

10.3.5 Korjausneuvonta ja kunnan vammaispalveluiden rooli

Kaikki korjausneuvojat tekivät yhteistyötä kunnan vammaispalveluiden kanssa, mutta yhteistyön määrä vaihteli paljon kuntien välillä. Kaikki korjausneuvojat kertoivat niiden asiakkaiden määrän kasvaneen, jotka olivat hakeneet asunnon muutostöitä myös vammaispalveluiden kautta. Korjausneuvojat kuvasivat tilannetta seuraavasti:

”Mielellään kunnat yrittää työntää Aran avustusten puolelle jos asiakas on siinä rajalla.”

”On tullut lisääntyvässä määrin niitä tapauksia, että sosiaalitoimi siirtää omia juttuja korjausavustuksen piiriin. Näkyy käytännön työssä. Tarve muutoksille on, mutta ei löydy maksajaa.”

”Joskus jättävät asiakkaan oman onnensa nojaa eikä asiakas saa päätöstä vammaispalveluista. Sitten joudun siihen mukaan ja haetaan avustusta Aralta, mutta siihen tarvitaan myös vammaispalveluiden päätös. Asukas ei vaan jostain syystä saa asuntoon muutoksia vammaispalveluiden kautta, mutta ei myöskään päätöstä asiasta.”

”... kotona hoidetaan ja asutaan. Kunnistakin sanotaan, jos jollekin vanhukselle haetaan vammaispalveluiden kautta pesutilan muutosta, et he voi käydä kerran viikossa, jossain muualla pesulla. Minusta se on aika tylyä, vaik kävis kerran viikossa vanhainkodilla pesulla, niin voi joku tarvita pesua enemmänkin. Lähteminenkään ei ole välttämättä helppoa.”

Kuntien ja kaupunkien vammaispalveluiden työntekijöiden kanssa tehdään usein yhteistyötä. Yhteistyökäytännöt vaihtelevat kunnittain. Korjausneuvojat tekevät yhteisiä kotikäyntejä kunnan vammaispalveluiden työntekijöiden kanssa esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa osa asunnon muutostöistä tehdään vammaispalveluiden kautta ja osaan korjauksista haetaan korjausavustusta. Korjausneuvojien työssä näkyy sellaisten asiakkaiden lisääntyminen, jotka eivät ole saaneet tarvittavia asunnon muutostöitä kuntien vammaispalveluiden kautta. Joissain tapauksissa korjausneuvojien asiakkaaksi ohjautuu henkilöitä, jotka eivät ole saaneet päätöstä kunnan vammaispalve-

luista. Osa korjausneuvojista täyttää kartoituskäynnillä asiakkaan kanssa korjausavustushakemuksen lisäksi hakemuksen myös kunnan vammaispalveluiden kautta arvioitaviin asunnon muutostöihin.

10.3.6 Korjausneuvonnan tulevaisuus

Kaikki korjausneuvojat näkivät korjausneuvonnan tarpeelliseksi myös tulevaisuudessa. Vaikka sotainvalidien ja veteraanien määrä laskee, muun ikääntyneen väestön tarve korjausneuvonnalle kasvaa. Kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että jos Vanhustyön keskusliiton korjausneuvontapalvelu päättyisi, niin kunnat eivät pystyisi auttamaan ikääntyneitä asunnon muutostöiden suunnittelussa ja toteutuksessa tai korjausavustuksen hakemisessa. Neljä korjausneuvojaa kertoi:

”Heille, jotka tarvitsivat apua asunnon muutostöihin, on helppo kuvitella, että on vaikea löytää apua. Jos Vanhustyön keskusliiton korjausneuvontaa ei olisi, olisi varmasti vaikeampaa. Kuka tekisi suunnitelmat ja arviot ja auttaisi avustusten hakemisessa?”

”Jos Vanhustyön keskusliiton antamaa palvelua ei olisi, niin eivät osaisi tehdä. Asukkaat tai omaiset eivät osaa täyttää ja tiedä liitepapereita. Jäisi varmasti monelta tekemättä tai pitäisi ottaa ulkopuolinen konsultti, joka hoitaisi ja laskuttaisi työstä.”

”Kuvittelen, ettei tätä lopeteta, tällanen porukka on, joka tarvitsee meitä. Jos Vanhustyön keskusliittoa ei olisi niin aika vähäistä neuvontaa saisi. Kotipalvelukaan ei minun miestäni tartu, saisi olla enemmän mukana.”

”Nykyisin käytössä vanhuksilla enemmän rahaa, mutta ei ole ketään, kuka auttaisi projektissa. Esimerkiksi mies on kuollut ja leski asuu yksin eikä tiedä miten toimisi ja kehen pystyisi luottamaan. Silloin sinne mennään ja hoidetaan luottotekijät ja katsotaan, että tulee tehtyä.”

Kolme korjausneuvojaa painotti myös ikääntyneiden omaa vastuuta tulevaisuudestaan ja ennakoimaan asuinympäristössä tarvittavia esteettömyyskorjauksia aikaisemmin. Korjausneuvojat kuvasivat ikääntyneiden ennakoitumista seuraavasti:

”Jollain tapaa ihmiset pitäisi saada heräämään, just niin kuin tähän tulevaisuuden suunnitteluun. Ei ihmiset ennakoit yhtään. Kun tilaisuuksissa käy puhumassa niin koko ajan tulee tätä, emmä tarvii vielä, en mä ole siinä kunnossa, että tarviisin vielä mitään.”

”Kun tilaisuuden vetäjä kysyi: käsi ylös, kuinka monen koti on sellainen, että kuvittelette, että siellä voi asua vielä 5-10 vuoden päästä... niin yksikään käsi ei noussut näistä. Pitäisi ennakoida ja kahtoa tulevaisuuteen, kun on siinä kunnossa.”

Kolme korjausneuvojaa mainitsi korjausneuvonnan tulevaisuuden haasteeksi korjausavustusten määrärahojen laskun suhteessa ikääntyneiden määrän kasvuun sekä pidempään kotona asumisen tavoitteeseen. He kertoivat seuraavasti:

”Vieläkö nää avustusmuodot säilyy, kun ihmiset eivät osaa niitä käyttää, niin ruvetaan leikkaamaan pois, kun taloustilanne on tällainen, kun on?”

”Uskon, että tarve on olemassa ja tarve tulee lisääntymään. Samaan aikaan rahoituspuoli on kutistunut. Uskoisin, että kysyntä ei lakkaa. Mutta jos ei ole rahoittajaa niin, korjausneuvonnan tarve voi vähentyä, vaikka asunnon muutostöiden tarve ei vähene vaan lisääntyisi. Mikä ristiriitaista, ihmisillä ei ole rahaa tehdä muutoksia. En ihmettelisi vaikka tämä ei lakkaisi olemasta, mutta toiminta näivettyy rahoituksen puutteen vuoksi.”

”Näkee, että on ristiriidassa sen politiikan kanssa, että vanhuksen pitäisi pystyä asumaan pidempään kotona.”

Korjausneuvonnan tarve nähtiin lisääntyvän tulevaisuudessa ikääntyneiden määrän kasvaessa ja asuntokannan vanhentuessa. Korjausrakentamisen, korjausneuvonnan ja asuntojen esteettömyyteen liittyvän tiedon antamista pidettiin tärkeänä. Tulevat eläkeläiset tulisi saada tarkastelemaan omaa asumistaan ja asuinympäristöään ja varautumaan tarvittaviin esteettömyyskorjauksiin riittävän ajoissa.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen johtopäätöksinä voidaan todeta, että korjausneuvonnan avulla voidaan tukea ikääntyneiden kotona asumista ja edistää asuntojen esteettömyyttä. Korjausneuvojat auttavat ikääntyneitä asunnossa tarvittavien korjaustoimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa sekä vanhusten ja vammaisten korjausavustuksen hakemisessa. Korjausavustuksen saaminen on pienituloiselle ikääntyneelle erittäin tärkeää korjaushankkeen läpiviemiselle. Tulo- ja varallisuusrajojen ulkopuolelle jää edelleen paljon ikääntyneitä, joiden taloudelliset mahdollisuudet toteuttaa tarvittavia esteettömyyskorjauksia ovat huonot.

Korjausneuvojille on kertynyt arvokasta tietoa ja kokemusta esteettömyyden arvioinnista ja ikääntyneiden asuntoon tehtävistä esteettömyyskorjauksista. Korjausneuvojat arvioivat kartoituskäynneillä asuntojen esteettömyyttä asiakaslähtöisesti ja turvallisuusnäkökohdat huomioiden. He tarkastelevat asiakkaan kotiin tehtävällä kartoituskäynnillä asiakkaan tilannetta kokonaisvaltaisesti sekä arvioivat asiakkaan liikkumisen ja toimimisen sujuvuutta siellä. Arvioinnin apuna he käyttävät vuosien varrella kertynyttä laaja-alaista osaamista. Korjausneuvojina pitkään työskennelleet ovat saaneet työnantajan järjestämää lisäkoulutusta esteettömyyteen liittyvistä asioista, kun taas lyhemmän aikaa työskennelleet kokevat lisäkoulutuksen tarvetta.

Korjausneuvojille on muodostunut näkemys hyvistä korjausratkaisuista, jotka helpottavat asiakkaan liikkumista ja toimimista kotona. Korjausneuvojat osaavat perustella asiakkaalle tarvittavia ja rakennusteknisesti järkeviä korjaustoimenpiteitä, mutta he kunnioittavat asiakkaan omaa näkemystä. Korjausneuvojat tarjoavat asiakkaalle vaihtoehtoja valittavaksi. Rakennusalan ammattilaisina ja monipuolisen työkokemuksen pohjalta, he tuntevat rakennusmääräykset, jotka pitää ottaa esteettömyyskorjauksia toteutettaessa huomioon. Korjausneuvojat pystyvät arvioimaan asunnon tai asuinrakennuksen rakenteita ja kuntoa, mikä helpottaa korjaussuunnitelmien tekemistä. Korjausneuvojille on muodostunut näkemys erilaisista korjaustoimenpiteiden kustannuksista, mikä auttaa korjaushankkeen kokonaiskustannusten pysymistä hallinnassa.

Korjausneuvojat tuntevat korjausavustusjärjestelmän hyvin. Heille on muodostunut näkemys kuntien erilaisista toimintakäytännöistä korjausavustusten hakuprosessissa. Kuntien toimintatavat vaihtelevat korjausavustusten hakukäytännöissä, myöntämisperusteissa, päätöksissä sekä asiakkaiden ohjauksessa. Kuntien resurssit auttaa ikääntyneitä asuntojen esteettömyyskorjausten suunnittelemisessa ja toteuttamisessa ovat riittämättömät. Tämä asettaa ikääntyneet eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, miten kunnassa on resursoitu voimavaroja asiakkaille annettavaan korjausneuvontaan ja korjausavustusten hakemisen liittyvään ohjaukseen.

Korjausavustusjärjestelmä tunnetaan huonosti ikääntyneiden ja omaisten keskuudessa. Korjausavustusten ohjeiden tulkinta vaihtelee kuntien välillä. Tiedotusta korjausavustuksien hakemisesta tarvitaan lisää niin ikääntyneille ja omaisille kuin heidän parissa työskenteleville ammattihenkilöstöllekin. Kuntien korjausavustushakemuksia käsitteleville henkilöille tarvitaan lisäkoulutusta, jotta ohjeiden tulkinnat ja avustuspäätökset saataisiin yhteneväisiksi kuntien välillä. Yhteistyötä ja tiedon vaihtoa tarvitaan lisää korjausneuvojien sekä kunnan eri ammattihenkilöstön välillä ikääntyneiden kotona asumisen tukemiseksi. Moniammatillinen ja joustava yhteistyö yli organisaatorajojen auttaa ikääntyneitä löytämään ja saamaan tarvitsemansa palvelut oikea-aikaisesti.

12 POHDINTA

Korjausneuvojien vankka ammattitaito ja asiantuntijuus näkyy heidän työtapojensa varmuutena. Rakennusalan, korjausrakentamisen sekä esteettömyysratkaisujen hallinnan lisäksi korjausneuvojilta vaaditaan hyviä sosiaalisia taitoja sekä tilannetajua. Asiakkaan kotiin mentäessä täytyy korjausneuvojan luoda mahdollisimman luonnollinen ja rento ilmapiiri, jotta asianomaisten välille syntyy aito luottamus. Toisaalta kartoituskäynneillä korjausneuvojien pitää pystyä keskittymään oleelliseen. Tämä ei välttämättä ole aina helppoa ikääntyneiden asiakkaiden kanssa, jotka mielellään keskustelisivat muistakin asioista. Molemminpuolisen luottamuksen aikaansaaminen on tärkeää korjaushankkeen onnistumiselle. (Laakso 2015.)

Korjausneuvojen esteettömyyteen liittyvät tiedot ja taidot ovat tulleet työkokemuksen myötä. Hyvä työhön perehdytys sekä riittävän esteettömyys- ja korjausrakentamisen tiedon saaminen on uudelle korjausneuvojalle tärkeää, koska rakennusalan koulutustausta tai aikaisempi työkokemus eivät välttämättä anna valmiuksia korjausneuvojan työhön. Uusille tuleville korjausneuvojille Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoittajan peruskurssin suorittaminen voisi helpottaa esteettömyyteen liittyvän monitahoisen tiedon omaksumista ja esteettömyyden arvioimista. (Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut 2015).

Korjausneuvojen osaaminen ja kokemus korjausrakentamisesta ovat syntyneet käytännön työn myötä ja työhistorian aikana. Rakennusalan vaatimukset ja rakentamiseen liittyvä lainsäädäntö ovat kiristyneet vuosien varrella ja tämä vaatii myös korjausneuvojilta jatkuvaa ammattitaidon päivittämistä. Rakennusalan koulutuksessa tulisi kiinnittää huomiota korjausrakentamisen tiedon siirtämisestä nuoremmille polville esteettömyysnäkökulmaa unohtamatta. (Laakso 2015.)

Esteettömyyden kartoitukseen tarkoitettujen lomakkeiden ja kaavakkeiden käyttöä eivät korjausneuvojat pitäneet tarpeellisena asiakkaan kotiin tehtävillä kartoituskäynnillä. Korjausneuvojen mielestä kaavakkeiden täyttö saattaisi vaikuttaa vuorovaikutustilanteeseen negatiivisesti siten, että asiakas kokisi tilanteen itsensä tai kodin arvosuuremisenä. Kartoituskäynnillä ei ole tarkoituksena mitata ja tehdä toimenpidelistaa kaikista asuntoon tarvittavista korjauksista, kuten esimerkiksi Invalidiliiton ESKEH-hankkeessa kehitetyn Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitusmenetelmässä tehdään. (Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut 2015). Mikäli tarkoituksena on hakea vanhusten ja vammaisten korjausavustusta, pitää suunniteltujen korjausten olla perusteltuja ja välttämättömiä ikääntyneen asukkaan kannalta. Muihin korjauksiin ei korjausavustusta voi saada. (Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 8.) Korjausneuvojilla on ammattitaitoa sekä osaamista perustella asiakkaalle tarvittavia ja rakennusteknisesti järkeviä ratkaisuja. Asiakas kuitenkin itse määrittelee ne ongelmat, jotka tuottavat hänelle hankaluutta selvitä kotona. Asiakas myös maksaa remontin. Vaikka hän saisi siitä osan avustuksena takaisin, tulee hänellä olla taloudellinen mahdollisuus toteuttaa remonti. (Koskela 2015, Laakso 2015.)

Korjausavustuksen hakuajan päätyminen ilmoitetaan yleensä ARA:n julkaisemassa korjaus- ja energia-avustusten hakuohjeessa. Tämä tarkoittaa, että korjausavustusten haku-aika päättyy yleensä maaliskuussa, mutta hakemuksia pitäisi kuntien ottaa vastaan ympäri vuoden. (Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 4.) Osa kunnista tulkitsee korjausavustuksen hakuajaksi hakuohjeen ilmestymisen ja hakuajan päättymisen välisen ajan. Tällöin haku-aika jää muutamaan viikkoon. Korjaussuunnitelman ja hakemuksen jättämistä ei välttämättä ennätetä jättää määräaikaan mennessä kuntaan. Tällöin korjausavustushakemus ja mahdollinen remontti siirtyvät vuodelle eteenpäin. Toisissa kunnissa korjausavustushakemuksia otetaan vastaan vuoden ympäri. Tämä helpottaa korjausneuvojen työtaakan jakamista tasaisemmin vuoden aikana. (Laakso 2015.)

Kuntien tiedottaminen korjausavustuksen hakemisesta alkuvuodesta sekä hakuajan päätyminen yleensä maaliskuun lopussa aiheuttavat korjausneuvojille työkiireitä alkuvuoden aikana. Asiakkaat heräävät korjausavustuksen hakemiseen usein myöhään nähdessään ilmoituksen korjausavustuksen hakemisesta esimerkiksi paikallislehdessä. (Laakso 2015.) Asiakkaiden yhteydenotot korjausneuvojille lisääntyvät hakuajan lähestymisen päättyessä ja tämä lisää tehtävien kartoituskäyntien määrää. Kiireellisinä aikoina kartoituskäyntejä saattaa olla useita yhden päivän aikana. Kaikkia kartoituskäyntejä ei välttämättä ehditä tekemään ennen hakuajan päättymistä, vaikka korjausneuvojat joustavat omissa työajoissaan ja pidentävät työpäivän pituutta. Tällöin korjausavustuksen hakeminen ja korjausten tekeminen siirtyy vuodelle eteenpäin. Korjaustoimenpiteitä tarvitsevan asiakkaan näkökulmasta tämä on kohtuutonta. (Kajanus-Kujala 2008, 37.)

Päätökset korjausavustusten saamisesta vaihtelevat kunnittain ja yleensä ne tulevat alku- ja loppukesän aikana. Tällöin remonttien aloittaminen usein myös alkaa. Joissain kohteissa korjausneuvoja auttaa asiakasta urakoitsijan etsimisessä ja päätösten tullessa kesän aikana, saattaa urakoitsijoiden löytäminen olla hankalaa. Kesällä tehtävät korjaustoimenpiteet saattavat siirtyä seuraavaan kesään, mikäli urakoitsijaa ei onnistuta löytämään. (Kajanus-Kujala 2008, 37, Laakso 2015.)

Vaikka korjausavustuksen hakemiseksi hakijan kriteerit täytyisivät, on kunnalla lopullinen harkintavalta korjausavustuksen myöntämisestä. Kunta voi myöntää korjausavustusta enintään 40 % tai erityisten syiden perusteella enintään 70 % korjauskustannuksista. (Koskela 2015.) Pienituloisen henkilön mahdollisuus korjaushankeen toteuttamiselle on erilainen, jos korjausavustusta saadaan esimerkiksi 40 % tai 70 % korjauskustannuksista. Suurempi avustus voi esimerkiksi helpottaa lainarahoituksen saamista pankista.

Korjausavustusten tulorajat ovat hieman nousseet, mutta edelleen tulo- ja varallisuusrajoiden ulkopuolelle jää paljon ikääntyneitä, joiden taloudelliset mahdollisuudet toteuttaa tarvittavia esteettömyyskorjauksia ovat huonot. (Koskela 2015.) Ainoa varallisuus saattaa olla ikääntyneen oma asunto tai vanha huonokuntoinen kesämökki. Perikuntien ollessa kyseessä, ei omaisuutta pystytä aina realisoimaan rahaksi. Tulorajojen joustamattomuus vaikeuttaa leskien asemaa. Useimmilla oma eläke on erittäin pieni, mutta leskeneläke saattaa nostaa sen juuri tulorajojen yli. Myös 65-vuoden ikäraja sulkee pois työkyvyttömyyseläkkeellä olevien pienituloisten henkilöiden mahdollisuuden saada korjausavustusta. Alhaiset tulo- ja varallisuusrajat johtavat siihen, että korjaus- ja muutostyöt tehdään pienissä erissä ilman tarkoituksenmukaista kokonaisnäkemystä (Kajanus-Kujala 2008, 34.)

Kaikille kunnille tulisi saada sama periaate korjausavustusten myöntämiseen. Joissain kunnissa tulkitaan varallisuusohjeita hyvin tiukkaan ja toisissa kunnissa väljemmin. Samoin korjausavustusprosentteja tulkitaan eri tavoin kunnissa. (Laakso 2015.) Yhtenäiset tulkintatavat lisääisivät tasa-arvoa hakijoiden kannalta ja tukimuoto olisi saavutettavissa paremmin. Yhtenäiset toimintatavat saattaisivat lisätä myös korjausavustusten myöntämistä kunnista niin, että avustuksiin varatut määrärahat tulisivat todella käytetyksi.

Korjausavustuksen saatavuudessa on eriarvoisuutta hakijoiden kesken myös sillä, asuuko hakija omakotitalossa vai asunto-osakeyhtiössä. Asunto-osakeyhtiölle kuuluviin remonteihin ei ole mahdollista hakea korjausavustusta. Pienituloiselle ikääntyneelle voi rahoituksen järjestäminen kalliiseen remonttiin olla todellinen ongelma. Avustuskohteeksi pitäisi hyväksyä taloyhtiöiden teettämät putkisto-, ikkuna- ja muut remontit (Kajanus-Kujala 2008, 37).

Kuntien vammaispalveluiden tai vakuutusyhtiöiden maksamat asuntoon tehtävät muutostyöt ovat ensisijaisia korjausavustukseen nähden. Näin ollen hakijan oikeus näiden tahojen kautta järjestämille korjauksille tulisi selvittää ensin. (Kajanus-Kujala, 2008, 5, 7, Korjaus- ja energia-avustusohje 2015, 10.) Ongelmaksi muodostuu se, jos vammaispalvelua hakenut henkilö ei saa päätöstä kunnalta. Ilman tehtyä päätöstä ei korjausavustustakaan voida hakea. Tällöin tukimuoto ei ole kaikkien ikääntyneiden saatavissa, vaikka heillä olisi siihen oikeus.

Eläkeikää lähestyville ja eläkkeellä oleville tarvitaan lisää tietoa oman asuinympäristönsä esteettömyyden ja turvallisuuden ennakoimiseksi riittävän ajoissa. Hyvänä esimerkkinä onnistuneesta tiedotuksesta on ollut Ympäristöministeriön Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelmaan liittyvä Ikäkoti kuntoon- Sujuvaa arkea myös huomenna- viestintäkampanja, joka suunnattiin yli 55-vuotiaille. Kampanjassa heräteltiin kansalaisia, kuntia ja rakennusalaan varautumaan tulevaisuuteen. (Ympäristöministeriön www-sivut 2015.)

Ikääntyneiden kodeissa voidaan pienilläkin omatoimisilla muutoksilla helpottaa liikumisen sujuvuutta ja lisätä turvallisuutta. Asunnon normaalien kunnossapitoremonttien yhteydessä olisi hyvä miettiä myös esteettömyysnäkökohtia. Arjen sujuvuutta ja asunnon turvallisuutta voidaan lisätä apuvälineillä ja huonekaluilla, joissa ikääntyneiden tarpeet on otettu paremmin huomioon. Siihen, miten ikääntyneet ja tuotteita tarjoavat yritykset löytävät toisensa, tarvitaan uusia toimintamalleja ja eri alan ammattilaisten yhteistyötä. (Örn 2015.)

Asunnon esteettömyyteen ja turvallisuuteen panostaminen mahdollistaa ikääntyneellä itsenäisen pärjäämisen kotona. Korjauksia suunniteltaessa korostuu ympäristön soveltuvuus liikuntarajoitteiselle tai aistivammaiselle henkilölle niin, että asunnossa on helppo liikkua ja toimia myös mahdollisten apuvälineiden kanssa. Tämä tarkoittaa suunnittelutyössä etenkin tasoerojen huomioimista, mutta myös valaistus-, väri- ja materiaalivalintojen miettimistä. (Kajanus-Kujala 2008, 39). Asuntojen paloturvallisuuden ja poistumisteihin tulisi kiinnittää huomiota etenkin henkilöillä, joilla on liikuntarajoitteita tai aisti- ja havaintotoimintojen häiriöitä. (Hämäläinen, Kojo, Lanne, Ryt-

könen & Reisbacka, 2013, 28,29). Muistihäiriöisillä asukkailla korostuu myös turvateknisten ratkaisujen käyttöönotto riittävän ajoissa ennen muistin heikentymistä (Eläkeliiton www-sivut).

Ikääntyneiden kotona asumisen tukemiseksi, tulisi kunnissa panostaa lisää resursseja poikkihallinnollisen työn vahvistamiseen. Tulevaisuudessa tarvitaan monialaista ja organisaatorajat ylittävää yhteistyötä niin kunnan asuntotoimen, rakennustoimen, sosiaali- ja terveystoimen sekä järjestöjen, kolmannen ja yksityisen sektorin välillä. (Kajanus-Kujala 2008, 39, Laatusuositus hyvän ikääntymisen... 2013, 23, 40).

Hyvänä esimerkkinä uudesta moniammatillisesta yhteistyöstä on Joensuussa toimiva HIP - Hyvän ikäasumisen palvelukeskus. HIP-keskus antaa pohjoiskarjalaisille ikääntyneille ohjausta ja neuvontaa kodin esteettömyyteen, toimivuuteen ja turvallisuuteen liittyvissä asioissa. HIP -keskus koordinoi yhteen alan asiantuntijoita, yrityksiä sekä innovatiivisia palveluja ja tuotteita, jotka tuovat turvaa ja helppoutta ikääntyneiden kotona asumiseen ja viihtyvyyteen. HIP -hanketta toteuttaa Eläkeliiton Pohjois-Karjalan piiri ry yhteistyössä muiden ikääntyvien yhdistysten, kuntien ja erilaisia asumiseen liittyviä tuotteita ja palveluja tuottavien yritysten sekä Karelia ammattikorkeakoulun kanssa. (Eläkeliiton www- sivut 2015, Ympäristöministeriön www-sivut 2015.)

Tulevaisuuden yhtenä haasteena on korjausavustusten määrärahojen lasku, jolloin korjausavustukset kohdentuvat yhä pienemmälle ikääntyneiden joukolle. Tänä vuonna kunnat ovat hakeneet 15 miljoonan euron määrärahoista noin 7-8 miljoonaa euroa. Ensi vuonna määrärahat putoavat alustavien suunnitelmien mukaan 7-8 miljoonaan euroon, vaikka tarvitsevien ikääntyvien määrä kasvaa koko ajan. Asuntokanta vanhenee ja rapistuu, jolloin myös korjattavaa olisi enemmän. (Koskela 2015, Laakso 2015.) Pienituloiselle ikääntyneelle on korjausavustuksen saaminen korjaushankkeen toteuttamiseksi tärkeää. Tarvittavia remontteja saattaa jäädä tekemättä, mikäli ikääntynyt ei saa rahoitusta tai hänellä ei ole omaa pääomaa sijoittaa remontiin (Hiilesvuo 2013, 5, Kajanus-Kujala 2008, 31.)

Ikääntyneiden kotiin annettavat sosiaali- ja terveystoimen palvelut lisääntyvät laitospaikkojen vähentämisen myötä (Laatusuositus hyvän ikääntymisen...2013,22). Tämä tarkoittaa,

että tulevaisuudessa yhä huonokuntoisemmat ikääntyneet asuvat kotona. Asuntojen tulisi olla turvallisia ja toimivia niin asukkaille kuin siellä työtä tekeville ammattilaisille. Uudisrakentaminen ja palveluasuminen eivät pysty vastaamaan kasvavaan ikääntyneiden määrän tarpeisiin. Korjausrakentamista ja ikääntyneiden asuntoihin tehtäviä esteettömyyskorjauksia tarvitaan lisää ikääntyneiden kotona asumisen tukemiseksi. (Eri-tyisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen 2007, 36, Ympäristöministeriön www-sivut 2015.) Korjausavustusten määrärahojen lasku ei tue sitä tavoitetta, että ikääntyneet pystyisivät asumaan pidempään kotona.

Sotainvalidi- ja veteraanijärjestöt tiedottavat omille jäsenilleen saatavista palveluista ja tukimuodoista hyvin, mutta muut ikääntyneet eivät saa niistä riittävästi tietoa. Korjausneuvojat käyvät kertomassa omasta työstänsä ja korjausavustuksista oman alueensa erilaisissa ikääntyneille suunnatuissa tilaisuuksissa. (Laakso 2015.) Ikääntyneiden kanssa työskenteleville, tuleville sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille, tarvitaan lisää tietoa korjausneuvontapalvelusta sekä korjausavustuksista ja muista tukimuodoista. Vanhustyön keskusliiton korjausneuvonnan osallistuminen erilaisiin alan tapahtumiin kuten Hyvä ikä ja apuvälinemessuille, on hyvä tapa levittää tietoa alan opiskelijoiden, ammattilaisten sekä ikääntyneiden keskuuteen.

Korjausneuvonnan hyödyllisyyttä ja korjausavustusjärjestelmän vaikuttavuutta on osoitettu aikaisemmissa tutkimuksissa ja selvityksissä. Ikääntyneiden kotona asuminen mahdollisimman pitkään on yhteiskunnan kannalta taloudellisinta ja usein ikääntyneen itsensä kannalta myös mielekkäintä. (Kajanus-Kujala, 2008, 14, 38, Kirvesniemi 2014,21, Nimenmaa 2013, 71.) Jotta ikääntynyt pystyy ja haluaa asua kotona, tulee asuinympäristön olla turvallinen ja hänen toimintakykyään vastaava. Tämä vaatii tulevaisuudessa enemmän resursseja kunnilta ikääntyneiden asuinympäristöjen esteettömyyden arviointiin. (Laatikainen, 2009, 11, Laatusuositus hyvän ikääntymisen... 2013, 22,23.) Kehittämällä ikääntyneiden asumisen esteettömyyttä ja turvallisuutta voidaan korjaus- ja muutostöiden vaikuttavuutta entisestään lisätä (Kajanus-Kujala 2008, 38).

Jos kunnilla ei ole riittävästi resursseja vastata lisääntyvään korjausneuvonnan kysyntään, muodostuu rakennus ja hyvinvointiteknologia -alalle korjaus- ja esteettömyysrakentamista tarjoavia yrityksiä niille, joilla on varaa maksaa palveluista. Vähävaraiset

ikäntyneet jäävät ilman asunnon korjausten suunnittelu- ja toteuttamisapua, mikäli ilmaista korjausneuvontaa ei ole tarjolla (Kirvesniemi 2013, 22).

Asunnon korjaus- ja muutostyöprosessin suunnitteleminen, toteuttaminen on ikääntyneille vaativa tehtävä. Korjaustyön tekijän löytäminen, työn johtaminen ja valvonta, sekä budjetissa ja aikataulussa pysyminen vaatii hyvää rakennusalan tuntemusta. Muutostöiden rahoittaminen korjausavustuksella on ikääntyneen ja yhteiskunnan kannalta epätaloudellista ja turhaa, jos tehdyt muutokset toteutetaan siten, etteivät ne lisää ikääntyneen selviytymistä kotona. Ikääntyneellä tulisi olla mahdollisuus saada korjaushankkeen läpiviemisen tueksi asiantuntija, mikäli omassa lähipiirissä ei ole rakennusalan ammattilaisia auttamassa. Jos ikääntyneellä itsellään ei ole voimavaroja tai omaisten apua korjaushankkeiden suunnittelussa ja toteuttamisessa, niin tarvittavat asunnon korjaustoimenpiteet saattavat jäädä tekemättä. (Kajanus-Kujala 2008, 41.)

Vanhustyön keskusliiton korjausneuvonnan päällikön mukaan tällä hetkellä yksi korjausneuvoja pystyy toimimaan maakuntatasolla, mutta tämä on minimi. Mikäli korjaustöitä pitäisi pystyä myös johtamaan ja valvomaan, että työt hoidetaan asianmukaisesti, tulisi korjausneuvojien määrä kolminkertaistaa. (Laakso 2015.) Toisaalta korjausneuvojien toimiminen korjaushankkeiden valvojina voisi selkeyttää korjausneuvojien roolia ja vastuita asiakkaiden näkökulmasta. Se saattaisi helpottaa yhteistyön tekemistä eri toimijoiden välillä sekä vähentää tilaajan, urakoitsijan ja omaisten välisiä erimielisyyksiä korjaushankkeissa.

Vanhustyön keskusliiton korjausneuvonta palvelee ensisijaisesti sotainvalideja ja veteraaneja sekä niitä ikääntyneitä, joilla on oikeus korjausavustukseen. (Laakso 2015). Korjausneuvonnan tarve tulee tulevaisuudessa kasvamaan edelleen muun ikääntyneen väestön joukossa sotainvalidien ja veteraanien määrän vähentyessä. Kuntien resurssit neuvoa ikääntyneitä ja heidän omaisiaan korjausrakentamiseen tai esteettömyyskorjauksiin liittyen ovat riittämättömät. (Kajanus-Kujala 2008, 36).

Ikääntyville annettavaa korjausneuvontaa tulisi kehittää yhteistyössä Vanhustyön keskusliiton korjausneuvojien kanssa, joille on kertynyt hyvää kokemusta esteettömyyskorjausten arvioinnista, suunnittelusta ja toteuttamisesta sekä ikääntyneiden kanssa toimimisesta. Vanhustyön keskusliitolla on monipuolista eri alojen asiantuntemusta,

jota voitaisiin hyödyntää enemmän ikääntyneiden asumiseen liittyviä uusia toimintamalleja suunniteltaessa sekä yhteistyömuotoja kehitettäessä.

Kuntoutuksen ohjaajien ammattitaitoa ja verkostoja voitaisiin hyödyntää myös enemmän kunnissa ikääntyneiden kotona asumisen tukemiseksi. Kuntoutuksen ohjaajilla on laaja-alainen kuntoutuksen kentän palveluiden ja tukimuotojen tuntemus sekä osamista apuvälineiden ja esteettömyyden arvioinnista. Perusterveydenhuoltoon tulisi saada lisää kuntoutuksen ohjaajia, jotka asiakkaan kokonaistilanteen huomioiden koordinoisivat moniammatillista yhteistyötä. Näin varmistettaisiin paremmin tarvittavien palvelujen ja tukimuotojen saatavuus asiakkaille oikea-aikaisesti. Eri alan ammattilaisten verkostoituminen yli organisaatorajojen ja yhteistyön tekeminen säästää niin taloudellisia kuin henkilöstöresursseja. Moniammatillisuus hyödyttää kaikkia osapuolia ja laajentaa näkökantoja. Erilaisten näkökantojen huomioiminen on tärkeää kehittäessä toimintoja ja yhteistyötä.

Opinnäytetyön tekeminen oli vaativa prosessi. Lopullinen aihe varmistui huhtikuussa 2015. Oma kiinnostus esteettömyyteen liittyviin asioihin sekä asunnoissa tehtäviin esteettömyyskorjauksiin on syntynyt työhistorian pohjalta. Tutustumiskäynnillä Invaliidiliiton esteettömyyskeskukseen ja tavatessani ESKE:n johtajan, Kirsti Pesolan, kuulin ensimmäistä kertaa Vanhustyön keskusliiton korjausneuvonnasta. Aihe alkoi kiinnostamaan itseäni etsiessäni taustatietoa korjausneuvonnasta sekä keskusteltuani korjausneuvonnan päällikön kanssa. Korjausneuvojien käytännöntyön sekä korjausavustusjärjestelmän selkiyttäminen itselleni, tuntui tulevana kuntoutuksen ohjaajana mielekkäältä ja tarpeelliselta. Vanhustyön keskusliitto ei vaatinut tutkimuslupaa, mikä helpotti prosessin aloittamista.

Tutkimusmenetelmänä olin ensin ajatellut käyttää kyselyä, jonka olisin lähettänyt kaikille korjausneuvojille. Kesän aikana hahmottelin kyselylomakkeen kysymyksiä. Koin kysymysten muotoilun haastavaksi. Mietin, miten saisin vastaajat ymmärtämään kysymysten sisällön samalla tavalla ja saisinko niistä selventäviä vastauksia? Päästyäni tekemään esihaastattelun elokuun lopussa sekä seuraamaan yhtä kartoituskäyntiä korjausneuvojan kanssa, päädyin muuttamaan menetelmän kyselystä haastatteluihin. Esihaastattelun johdosta sain hyvää tietoa aiheeseen liittyen korjausneuvojalta, joka oli

toiminut työssään korjausneuvontatoiminnan alusta asti. Keskustelimme hänen kanssaan myös tutkimusmenetelmän valinnasta ja tapaamisen jälkeen haastattelu tuntui luonnollisemmalta tavalta saada yksityiskohtaisempaa tietoa korjausneuvojan työstä.

Syyskuussa pääsin osallistumaan korjausneuvontapäiville Mikkeliin, missä kaikki korjausneuvojat olivat läsnä. Korjausneuvontapäivillä kuulin ajankohtaista ja hyödyllistä asiaa liittyen korjausneuvontaan sekä ARA:n korjausavustuksiin. Korjausneuvontapäivien jälkeen sain rajattua opinnäytetyöni aihetta tarkemmaksi, mikä helpotti myös haastattelujen teema-aiheiden suunnittelua. Päivien aikana pääsin verkostoitumaan korjausneuvojien kanssa ja tämä helpotti haastatteluajkojen sopimista.

Tutkimuksen luotettavuuden vuoksi halusin valita haastateltavaksi sellaisia henkilöitä, jotka olivat työskennelleet sekä pitkään että vähemmän aikaa korjausneuvojina. Halusin nähdä vaikuttaako työhistorian pituus ja erilainen työkokemus korjausneuvojan työhön. Yhden korjausneuvojan valintaan vaikutti tieto siitä, että hän oli työskennellyt kunnan korjausneuvonnasta vastaavana virkamiehenä. Haastattelujen yhteydessä löytyi myös toinen korjausneuvoja, joka oli tehnyt korjausneuvontaa kunnan palveluksessa. Haastateltavien korjausneuvojien valintaan vaikutti myös heidän sijaintipaikkakuntansa suhteessa omaan kotipaikkakuntaani. Jouduin tekemään tämän valinnan kiihkeiden haastatteluajataulun sekä taloudellisten resurssien pohjalta, koska halusin tehdä haastattelut henkilökohtaisesti ja kulkea omalla autolla.

Kaikki haastattelukäynnit sujuivat hyvin ja haastattelutilanteet olivat mielestäni luontevia niin haastattelijalle kuin haastatetuille. Tämä kuului kuunnellessani haastattelujen tallennuksia digitallentimelta jälkikäteen litterointia varten. Haastattelut kestivät lyhimmillään yli tunnin ja koin materiaalin purkamisen varsin työlääksi. Äänitettyä materiaalia oli enemmän kuin tutkimuskysymykset ja teema-alueet edellyttivät. Jälkikäteen ajatellen, litterointi olisi kannattanut tehdä haastatteluaineistosta teema-alueiden mukaisesti ja jättää aineistosta muu materiaali pois. Tämä olisi helpottanut aineiston läpikäymistä ja sen järjestelemistä haluttuihin luokkiin.

Olisin voinut pitää haastatteluissa tiukemmin kiinni pysymistä teema-alueissa, mutta mielestäni se olisi tehnyt vuorovaikutustilanteen jäykemmäksi. Toisaalta koin keskus-

telun korjausneuvojen kanssa erittäin mielenkiintoiseksi ja keskustelun lomassa aiheeseen liittyviä kysymyksiä syntyi helposti lisää. Yhden haastattelun jouduin tekemään puhelinhaastatteluna. Koin siinä vaikeutena sen, etten nähnyt haastateltavan kasvoja ja eleitä keskustelun aikana. Tämä olisi helpottanut oman puheeni jaksottamista siten, että olisin antanut haastateltavalle enemmän aikaa puhua sanottavansa rauhassa loppuun, ennen siirtymistä seuraavaan kysymykseen.

Kahden menetelmän käyttö lisäsi tutkimuksen luotettavuutta ja antoi tutkijalle yksityiskohtaisempaa tietoa korjausneuvojan työstä. Menetelmän vaihtaminen suunnitellusta kyselystä haastatteluun lisäsi mielestäni myös tutkimuksen validiutta eli pätevyyttä, koska vastaajat olisivat saattaneet käsittää kyselylomakkeen kysymykset eritavalla. Kyselyssä vastaukset olisivat saattaneet jäädä helposti pinnallisiksi ja niiden tulkinta olisi ollut haastavampaa. Haastattelun aikana tutkijalla oli mahdollisuus esittää lisäkysymyksiä tai tarkentaa epäselväksi jääneitä vastauksia.

Opinnäytetyössä saatiin vastukset asetettuihin kysymyksiin, vaikka tutkimusjoukko oli pieni. Mielestäni näissä haastatteluissa sain selville, että korjausneuvojat käyttävät samanlaisia arviointi- ja kartoitusmenetelmiä sekä työvälineitä. Korjausneuvojan käytännön työ on opettanut heidät tunnistamaan oman työnsä sekä korjausavustusjärjestelmän ongelmia ja haasteita. Luulisin näiden ongelmien olevan samoja riippumatta siitä, missä päin Suomea korjausneuvoja työskentelee, mikä on hänen koulutustaustansa tai työhistoriansa.

Jatkotutkimuksissa voisi alueellisesti selvittää, miten hyvin kunnissa ikääntyneiden kanssa työskentelevät sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset tuntevat korjausneuvontapalvelun sekä korjausavustusjärjestelmän tai miten moniammatillista yhteistyötä voitaisiin tulevaisuudessa kehittää? Korjausavustuksella rahoitettujen korjaushankkeiden toteuttamisesta sekä korjausten hyödyllisyyden selvittämisestä asiakkaiden näkökulmasta, olisi tärkeää saada lisää tietoa. Poikkitieteellinen tutkimus esimerkiksi rakennusalan ja terveydenhuoltoalan opiskelijoiden toteuttamana, voisi avata uusia näkökulmia ikääntyneiden kotona asumisen tukemiseksi sekä esteettömyyden edistämiseksi.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön tekeminen oli opettavainen kokemus. Valittu aihe pysyi itselle mielenkiintoisena loppuun asti, mikä helpotti kirjoitustyön tekemistä. Sain hyödyllistä tietoa korjausneuvonnasta ja korjausavustusjärjestelmästä. Uskon, että opinnäytetyöni hyödyttää niin itseäni tulevana kuntoutuksen ohjaajana kuin muitakin ikääntyneiden kanssa työskenteleviä eri alojen ammattilaisia.

LÄHTEET

- ARA, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen www-sivut. 2015. Viitattu 17.5.2015. www.ara.fi
- Eloisa ikä -ohjelman www-sivut. 2015. Viitattu 20.8.2015. <http://www.eloisaika.fi/>
- Eläkeliiton www-sivut. 2015. Viitattu 20.11.2015. <http://pohjois-karjala.elakeliitto.fi/hip-hyvan+ikaasumisen+palvelukeskus/>
- Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen. 2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:25. Viitattu 12.10.2015. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112044/Selv200725.pdf?sequence=1>
- Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut. 2015. Viitattu 20.11.2015. www.esteeton.fi
- Hiilesvuo, A. 2013. Veteraanien asuntojen korjaustöiden vaikuttavuus selvitys, Varsinais-Suomi 2013. Vanhustyönkeskusliitto. Viitattu 15.4.2015. <http://www.vtkl.fi/document/1/1573/21b7b47/Veteraanitutkimus.pdf>
- Hirsijärvi, S & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 19. uud.p. Helsinki: Tammi
- Hämäläinen, P., Kojo, H., Lanne, M., Rytönen, A. & Reisbacka, A. 2013. Ikäihmisen tulevaisuuden asuminen. Kirjallisuuskatsaus. VTT. Viitattu 15.4.2015. <http://www.vtt.fi/inf/pdf/technology/2013/T79.pdf>
- Kajanus-Kujala, L. 2008. Selvitys vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausavustuksista. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 2/2008. Loppuraportti. Viitattu 4.5.2015. http://www.ara.fi/fi-FI/ARAtietopankki/ARAn_julkaisut/ARAn_raportteja_julkaisusarja/Selvitys_vanhusten_ja_vammaisten_asuntoj%281369%29
- Kilpelä, N., Hätönen, J., Palo, A. & Holopainen, T. 2014. Esteetön kerrostalo tehokkaasti ja kestävästi. Ympäristöministeriön raportteja 27/2014. Viitattu 17.5.2015. http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Asuminen/Ikaantyneiden_asuminen/Ajankohtaista/Selvitys_esteettomyyden_kustannukset_mal%2832373%29
- Kirvesniemi, E. 2014. Vanhusten asuntojen korjausavustusjärjestelmän toimivuus. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu, Rakennustekniikka, rakennustuotanto. Viitattu 15.4.2015. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201405025609>
- Korjaus- ja energia-avustusohje 30.1.2015. 2015. ARA, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 17.5.2015. http://www.ara.fi/fi-FI/Rahoitus/Avustukset/Kuntien_myontamat_korjaus_ja_energiaavustukset

- Koskela, H. 2015. Korjausavustusohjeet ARA. Luento Mikkelin Korjausneuvontapäivillä 18.9.2015.
- Laakso, J. 2015. Korjausneuvonnan päällikkö. Vanhustyön keskusliitto. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto. 10.4.2015, 22.6.2015, 15.10.2015.
- Laatikainen, T. 2009. Vanhustenhuollon ammattilaisten kokemuksia vanhusten kotona asumisen vaikeutumisesta ja tukemisesta 16 kunnassa. 66/29. Sosiaali- ja terveys-turvan selosteita. Kelan tutkimusosasto. Viitattu 4.5.2015.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10250/8156/Selosteita66.pdf>
- Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. 2013. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:11. Viitattu 30.8.2015.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110355/ISBN_978-952-00-3415-3.pdf?sequence=1
- Laki asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista 1184/2005. 22.12.2005/1184. Viitattu 4.5.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20051184>
- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987. 3.4.1987/380. Viitattu 4.5.2015. [https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380?search\[type\]=pika&search\[pika\]=3.4.1987%2F380](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380?search[type]=pika&search[pika]=3.4.1987%2F380)
- Laakso, J. 2011. Korjausneuvonnan toinen vuosikymmen. Teoksessa Korjausneuvonta, kaksikymmentä vuotta veteraanien asumisolojen parantamista. Helsinki: Tyyli-paino Oy, 10-11.
- Maankäyttö- ja rakennuslaki. 5.2.1999/132. Viitattu 30.10.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>
- Niemenmaa, E. 2013. Kustannusvertailu ikääntyneen kotona asumisen ja palveluasumisen välillä. Opinnäytetyö. Saimaan ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.5.2015.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013112017595>
- Nylander, M. 2011. Raha-automaattiyhdistys korjausneuvonnan tukijana 20 vuotta. Teoksessa Korjausneuvonta kaksikymmentä vuotta veteraanien asumisolojen parantamista. Helsinki: Tyyli-paino Oy, 4.
- Rauhala-Hayes M., Topo P. & Salminen A-L. 1998. Kohti esteetöntä tietoyhteiskuntaa. Sitra 172. Viitattu 24.8.2015. <http://www.sitra.fi/julkaisut/tietoyhteiskunta/sitra172.pdf>
- Ruskovaara Anna toim. 2009. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle. Invalidiliitto ry /ESKEH-projekti. Invalidiliiton julkaisuja O.38. Kirjapaino Öhrling Oy.
- Savolainen, S. 2011. Sotainvalidien Veljesliiton korjausneuvonta. Teoksessa Korjausneuvonta kaksikymmentä vuotta veteraanien asumisolojen parantamista. Helsinki: Tyyli-paino Oy. 8-9.

Tilastokeskuksen www-sivut. Viitattu 17.5.2015.

http://www.stat.fi/hae?word=ik%E4%E4ntynyt&sort=inv_aika

Tupala, R & Kuusiluoma, R-K. 2015. Mitä esteettömyydellä tarkoitetaan? Luento Satakunnan ammattikorkeakoulun rakennetun ympäristön esteettömyyskartoittajan peruskurssilla. 31.3.2015.

Valkonen L. 2014. Vanhustyön keskusliiton vuosikertomus 2014. Vanhustyön keskusliitto. Viitattu 10.5.2015. http://www.vtkl.fi/document/1/1734/d4d0e6c/VTKL_vuosikertomus_2014_NETTI_indd.pdf

Valtionavustuslaki 688/2001. 27.7.2001/688. Viitattu 4.5.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010688>

Valtioneuvoston asetus asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista 128/2006. 16.2.2006/128. Viitattu 4.5.2015. [https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060128?search\[type\]=pika&search\[pika\]=1184%2F2005](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060128?search[type]=pika&search[pika]=1184%2F2005)

”Vanhuspalvelulaki”, Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. Muistio lain toimeenpanon ja tulkinnan tueksi. 2013. Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen kuntaliitto. 28.6.2013. Viitattu 10.5.2015. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=7724561&name=DLFE-26865.pdf

Vanhustyön keskusliiton www-sivut. 2015. Viitattu 13.10.2015. www.vtkl.fi

Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston www-sivut. Menetelmäopetuksen tietovaranto. 2015 Viitattu 14.5.2015. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_5.html

Ympäristöministeriön www-sivut. 2015. Viitattu 4.5.2015. www.ym.fi

Örn, S. 2015. Pienetkin muutokset tekevät kodista toimivamman- HIP hei! Nyt eivät neuvot ole kalliita. Viitattu 30.11.2015. http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Asuminen/Ikaantyneiden_asuminen/Puheenvuoroja/Seija_Orn_Pienetkin_muutokset_tekevät_k%2834011%29

1. Kartoituskäynti

Ensimmäinen kohteista oli omakotitalo, joka sijaitsi noin tunnin ajomatkan päässä korjausneuvojan toimistosta. Korjausneuvojaa oli pyydetty arvioimaan asuinrakennuksen pieneen wc-tilaan rakennettavaa suihkun mahdollisuutta. Pyyntö kartoituskäynnistä oli tullut kunnan vammaispalveluiden työntekijältä, joka oli puhunut asiakkaalle korjausavustuksesta. Asiakkaalla oli peseytymismahdollisuus pihapiirissä sijaitsevassa saunarakennuksessa, johon ei tullut sisälle juoksevaa vettä.

Korjausneuvoja arvioi pihapiiriin tultaessa silmämääräisesti maaston muotoa ja saunarakennuksen etäisyyttä asuinrakennuksesta ja sisäänkäynnistä. Ennen rakennukseen menoa, korjausneuvoja havainnoi sisäänkäynnille vievää kulkuväylää sekä sisäänkäynnin tasoeroa. Korjausneuvoja kertoi tekemästään havainnoinnista havainnoijalle samaan aikaan. Asumisen sisällä korjausneuvoja kartoitti samassa tasossa sijaitsevia asuin tiloja sekä niiden välisiä kulkureittejä havainnoiden sekä samalla asiakasta ja tämän aviopuolisoa haastatellen. Hän kyseli heiltä muun muassa asuinrakennuksen rakennusvuotta, tehtyjä remontteja sekä sitä, miten he pärjäävät kotona ja mikä tuottaa suurinta ongelmaa tällä hetkellä. Hän myös kysyi missä palovaroittimet ovat ja tarkisti niiden paikat.

Kartoitus keskittyi pieneen wc-tilaan, johon haluttiin rakentaa suihku. Korjausneuvoja mittasi wc-tilan syvyyden ja leveyden, oviaukon leveyden sekä kynnyksen korkeuden. Hän piirsi pohjapiirrosluonnoksen wc-tilasta sekä sen viereisestä tilasta ja merkitsi piirroksen nykyiset kalusteet. Korjausneuvoja otti wc-tilasta ja sen lähiympäristöstä valokuvia. Korjausneuvoja tarkasti tilan seinien ja lattian kunnon silmäillen ja niitä koputellen. Samalla hän kyseli asiakkaalta talon rakenteista ja tehdyistä remonteista. Korjausneuvoja arvioi yhdessä asiakkaan kanssa keskustellen mihin kohtaan suihku olisi järkevintä rakentaa huomioiden tilan rakenteelliset seikat. Asiakas käytti wc-tilassa olevaa pesukonetta nousutukena noustessaan wc-istuimelta ylös. Tämän kuullessa korjausneuvoja kertoi asiakkaalle korotetusta wc-istuimesta, johon on saatavilla kyynärnojat sekä tukitankoratkaisuista. Koska tila oli erittäin pieni, hän myös suositteli tilan yhden seinän poistamista ja pesukoneen siirtämistä viereiseen tilaan. Samalla hän

kertoi ja näytti asiakkaalle, mistä kohdasta vesi- ja viemäriputket pitäisi tilaan tuoda. Korjausneuvoja perusteli väliseinän purkamista ja suihkun rakentamista viereiseen tilaan, mikäli asiakkaalla olisi tulevaisuudessa tarvetta apuvälineen käyttöön. Asiakas oli kertonut keskustelun aikana oman liikkumisensa heikentyneen hiljalleen. Hän oli saanut diagnoosin etenevästä neurologisesta sairaudesta muutama kuukausi aikaisemmin.

Korjausneuvoja ja asiakas sopivat yhdessä kotikäynnin päätteeksi, että korjausneuvoja olisi ensin puhelimitse yhteydessä kunnan vammaispalvelun työntekijään, jotta asiakkaan oikeus saada tarvittavat asunnonmuutostyöt kunnan vammaispalveluiden kautta selvitetäisiin. Korjausavustushakemuskaavaketta ei täytetty kartoituskäynnillä. Vaadittavat kriteerit vanhusten ja vammaisten korjausavustuksen saamiseksi täyttyivät asiakkaalla korjausten välttämättömyyden ja tulorajojen osalta. Varallisuusrajoihin vaikuttavan vanhan kesämökin arvoa ei tässä vaiheessa ollut tiedossa.

2. Kartoituskäynti

Toinen kotikäynti sijaitsi vain muutaman minuutin ajomatkan päässä korjausneuvojan toimistosta. Kohde sijaitsi kerrostaloasunnossa 70-luvulla rakennetussa hissillisessä kerrostalossa. Asiakas oli sopinut jo urakoitsijan kanssa seuraavalla viikolla aloitettavasta kylpyhuoneremontista. Hän oli saanut urakoitsijalta tarjouksen tehtävistä muutostöistä. Asiakas oli kuullut ystävältä mahdollisuudesta hakea korjausavustusta ja oli tämän johdosta ottanut yhteyttä korjausneuvojaan.

Korjausneuvoja kartoitti suunniteltua kylpyhuoneremonttia asiakkaan kanssa keskustelemalla, havainnoimalla ja mittaamalla. Suurimpana ongelmana kylpyhuoneessa oli amme, johon asiakas ei päässyt ilman apua. Peseytymiset asiakas oli hoitanut muualla kuin kotonaan. Remontissa oli ensisijainen tarkoitus poistaa amme sekä uusia kylpyhuoneen kalusteet ja laatoitus. Asiakkaalla ei ollut täysin selkeää kuvaa remontista, koska hänen tyttärensä oli hoitanut asiaa urakoitsijan ja isännöitsijän kanssa.

Korjausneuvoja otti kylpyhuoneesta mittoja ja piirsi pohjapiirustuksen tilasta. Hän mittasi pesutilan ja eteisen välisen kynnyksen korkeuden, joka oli suosituksia korke-

ammalla. Korjausneuvoja arvioi myös tilan valaistusta silmämääräisesti sekä havainnoi pesualtaan ja wc-istuimen etäisyyttä. Käytössä oli yksi yhteinen suihkusekoittaja sekä pesualtalle että ammeeseen. Wc-istuimelta ei ylettynyt suihkua käyttää. Asiakas antoi korjausneuvojalle urakoitsijan tekemän alustavan tarjouksen tehtävästä remontista. Urakoitsijan tarjous oli korjausneuvojan mielestä huokea, eikä siitä käynyt selvälle mitä toimenpiteitä ne tulevat pitämään sisällään.

Korjausneuvoja kyseli asiakkaalta oliko kylpyhuoneeseen tarkoitus asentaa esimerkiksi tukitankoja, suihkuistuinta tai kyynärnojallista wc-istuinta. Näihin seikkoihin asiakas ei osannut vastata, joten hän soitti tyttärelleen. Korjausneuvoja keskusteli remonttia hoitaneen tyttären kanssa puhelimitse tehtävistä toimenpiteistä ja kertoi hänelle tukitankojen, kyynärnojallisen wc-istuimen sekä suihkuistuimen mahdollisuudesta kylpyhuoneeseen. Korjausneuvoja kysyi tyttäreltä oliko urakoitsijan hinta-arviossa huomioitu valaistuksen ja lattialämmityksen lisäämistä tilaan sekä kynnyksen mataltamista. Asiakkaan kertoessa tilanteestaan, kävi ilmi, että hän saattaisi olla oikeutettu myös vammaispalveluiden kautta tehtäviin asunnon muutostöihin.

Korjausneuvoja täytti kotikäynnillä asiakkaan kanssa hakemuksen kunnan vammaispalveluihin asunnonmuutostyötarpeen arvioimiseksi sekä vanhusten ja vammaisten korjausavustushakemuksen. Tarkoituksena oli hakea kunnasta aloituslupaa korjaustöiden aloittamiselle, koska asiakas oli jo sopinut urakan aloittamisesta seuraavalla viikolla urakoitsijan kanssa. Korjausneuvoja lupasi toimittaa korjausavustushakemuksen kuntaan pikaisesti. Asiakkaan vastuulle jäi toimittaa kuntaan tulo- ja varallisuustiedot. Vammaispalvelun kautta haettavaan muutostöihin tarvittiin liitteeksi lääkärin lausunto, jonka asiakas lupasi ottaa puheeksi seuraavalla viikolla lääkärin kanssa. Kriteerit korjausavustuksen saamiseksi täyttyivät, mutta toisaalta asiakkaan oikeus vammaispalveluiden nojalla tehtäviin asunnonmuutostöihin tuli selvittää ensin.

KORJAUSHANKKEESTA YLEISIÄ ASIOITA

KORJAUSHANKKEEN KULKU

Korjauksen teettäjä sopii tapaamisen korjausneuvojan kanssa. Korjausneuvoja tekee hankkeesta luonnospiirustuksen ja kustannusarvion. Niiden pohjalta tehdään korjausten teettäjän edellytysten mukaan kyseeseen tulevat avustushakemukset eli korjausavustus kunnalle (Valtion asuntorahaston korjausavustukset) tai sotilasvammalain mukainen asunnonmuutostyön korvaushakemus Valtiokonttorille.

Avustushakemusten käsittely vie aikaa vaihtelevasti ja avustustyypistä riippuen. Korjaus voidaan aloittaa vasta kun avustuspäätös on saatu. Avustushakemukset käsitellään yksilöllisesti ja varmuus avustuksen saannista saadaan vasta päätöksen tullessa. Korjauksen teettäjän on annettava kaikki avustushakemukseen vaikuttavat tiedot korjausneuvojalle tai toimitettava ne itse avustukset myöntävälle taholle. Asiakas vastaa antamiensa tietojen oikeellisuudesta.

KORJAUSNEUVOJAN ROOLI

Korjausneuvoja auttaa korjausten teettäjää paperitöissä eli luonnosten laatimisessa, kustannusarvion teossa ja avustushakemusten teossa. Korjausneuvoja jättää korjausten teettäjälle kopion avustushakemuksesta ja sen liitteistä. Korjausneuvoja antaa tarvittaessa apua myös urakoitsijan hankkimisessa kohteeseen. Urakoinnin valvontaa neuvoja ei työn kuluessa ehdi tekemään. Lopputarkastuksen tekee yleensä Valtiokonttorin korvausta saavissa kohteissa korjausneuvoja ja korjausavustusta saavissa kohteissa kunnan rakennustarkastaja.

Korjausneuvoja on siis korjauksen teettäjän neuvonantaja. Korjausneuvoja ei ole valvoja eikä vastaava mestari, eikä hän voi olla töiden tilaaja. Näin ollen korjausneuvoja ei ole vastuussa urakoitsijan työsuorituksen mahdollisista puutteista tai virheistä.

KORJAUKSEN RAHOITUS

Avustukset kattavat pääsääntöisesti vain osan korjauksen kokonaiskustannuksista. Korjauksen teettäjän on siis maksettava osa korjauksesta itse. Tämä summa riippuu korjauksen kokonaiskustannuksista ja saatavien avustusten määrästä. Sotilasvammalaissa on myös maksimikorvaussumma, jonka yli menevät kustannukset on korjauksen teettäjän maksettava täysimääräisesti itse.

Yleensä avustus maksetaan vasta sen jälkeen, kun kustannukset ovat muodostuneet. Näin ollen hakijan on ensin itse maksettava laskut. Kuitit on aina säilytettävä. Avustukset on haettava avustuspäätöksessä esitetyn ajan kuluessa. Saatavat avustukset tulevat hakijan tilille jälkikäteen.

MUUTA

Jos hanke tarvitsee rakennusluvan on se korjauksen teettäjän itse haettava.

Allekirjoitukset

Päivämäärä

Korjausneuvoja

Asiakas

Toimitetaan kiinteistön sijaintikuntaan.
Hakuaika päättyy 26.3.2015.
Terveyshaitta-avustuksia voi hakea jatkuvasti.

KORJAUSAVUSTUSHAKEMUS
Omakotitalo tai osakehuoneisto

Kunta	Kunta	Hakemus saapunut kuntaan, pvm
Avustusmuoto	☐ Vanhusväestön tai vammaisten asuntojen korjaustoimenpide ☐ Ruokakunnan jäsenistä on 65 vuotta täyttäneitä ☐ Ruokakuntaan kuuluu vammaisia ☐ Ruokakuntaan kuuluu sotainvalidi ☐ Ruokakuntaan kuuluu muu rintamaveteraani tai rintamaveteraanin leski Tunnuksen numero Antopäivä	
	☐ Terveyshaittojen poistamisen edellyttämä korjaustoimenpide *) Kiinteistön/asunnon kaupantekopäivä	
	*) Hakemus toimitetaan ARAan vasta sen jälkeen, kun ensisijainen korvausvastuu on ratkaistu (myyjän kaupanvastuu, vakuutus, muu sopimus tms.)	
	☐ Muu, mikä	
Hakija	Hakijan nimi	Henkilötunnus
	Hakija on ☐ omistaja ☐ vuokralainen tai asumisoikeuden haltija ☐ kuolinpesän osakas ☐ Hakija asuu korjattavassa asunnossa ☐ ei asu korjattavassa asunnossa	
	Arvo tai ammatti	Puhelin kotiin toimeen
	Postiosoite	Postinumero ja postitoimipaikka
	Sähköpostiosoite	Rahalaitos ja tilin numero, jolle avustus maksetaan
	Asiainhoitajan nimi ja osoite	Puhelin
Asukkaat	Asunnossa asuva ruokakunta	65 vuotta täyttäneen asukkaan nimi Henkilötunnus
		65 vuotta täyttäneen asukkaan nimi Henkilötunnus
		Vammaisen asukkaan nimi Henkilötunnus
		Muun asukkaan nimi ³⁾ Henkilötunnus
		Muun asukkaan nimi ³⁾ Henkilötunnus
		Muun asukkaan nimi ³⁾ Henkilötunnus
Asuinrakennus	Rakennuksen osoite/yhtiön nimi (as.oy) Kiinteistötunnus	
	Kaupunki/Kunta	Kunnanosa Korttelin nro/tilan nimi Tontti/RNo
	Huoneistotyyppi	Rakennuksen valmistumisvuosi
	h+keittiö/kk m ²	
Terveyshaitta	Asunnossa on ☐ terveyshaitta	
	Selvitys terveydellisestä haittatekijästä annetaan erillisellä liitteellä	

- 1) Selvitys korjaus- ja kunnossapitovastuusta (sopimus, yhtiöjärjestys tai lainkohta)
2) Mahdollista vain terveyshaitta-avustuksessa
3) Muista henkilöistä esitetään tarvittaessa erillinen lisäselvitys

Korjaustoimenpiteet ja kustannukset	Suoritettavat toimenpiteet ¹⁾ . Terveystaita-avustusta haettaessa hakijan ilmoittamat välttämättömät toimenpiteet terveystaitan poistamiseksi ko. asuinrakennuksesta sekä arvio niiden kustannuksista.		
		Kustannus €	Kunta täyttää €
	Yhteensä		

Tulot		Nykyiset kuukausitulot, €	Kunta täyttää tarkistettu tulo, €	Kunta täyttää Hakijaruokakunnan huomioon- otettavat tulot yhteensä, €
	Hakija			
	Puoliso			
	Muu			
	Muu			
Varallisuus ²⁾	Ruokakunnan jäsen omistaa tai on omistanut perusparannettavan rakennuksen lisäksi muita asuntoja ja kiinteistöjä ☐ ei ☐ kyllä, selvitettävä erillisellä liitteellä Ruokakunnan jäsenen muu varallisuus (kaikki kohdat täytettävä) kulkuneuvot _____ osakkeet ja arvopaperit yms. _____ muut varat (sisältää mm. pankkitilin) _____			Kunta täyttää Avustuksen myöntämiseen vaikut- tavan varallisuuden määrä (käyvät myyntiarvot)
Velat	Hakijaruokakunnan velat ☐ nykyiseen kiinteistöön/asuntoon _____ ☐ elinkeinotoimintaan _____ ☐ muuhun, mihin _____			Kunta täyttää Avustuksen myöntämiseen vaikut- tavan velan määrä

1) Kustannusten arvioinnissa voidaan apuna käyttää lomaketta YM 33a.

2) Tulot ja varallisuus selvitetään omistusasunnoissa hakijaruokakunnan osalta. Vuokra-asuntoon tukea myönnettäessä huomioon otetaan vuokralaisen tulot ja varallisuus (vanhustyöntö ja vammaisten avustus).

Rahoitus	☐ toimenpiteeseen on saatu _____ €
	- muuta avustusta, mitä (esim. valtiokonttorin avustus) _____ €
	- tai korvausta (esim. vakuutus tai myyjä) ☐ haettu ☐ saatu, minkä verran _____ €
	☐ rakennustarvikkeita _____ €
	☐ omaa työtä, talkootyötä _____ €
	☐ muut lainat, ¹⁾ mitä _____ €
	☐ oma rahoitus _____ €
	☐ haettu avustussumma _____ €
	Korjauskustannukset yhteensä _____ €
Muut selvitykset	Perustelut tai lisäselvitykset _____
Päiväys ja allekirjoitus	Edellä olevat tiedot vakuutan oikeiksi
	Paikka ja päiväys _____ Hakijan allekirjoitus _____ Nimen selvitys _____

KUNNAN MERKINTÖJÄ

Avustuksen määräksi hyväksytyt, pvm	€	%
Hakemuksen mukaiset työt suoritettu, pvm _____		
Toteutuneet kustannukset, pvm _____	_____ €	
Tarkistettu avustus, pvm _____	_____ €	
Avustuksen maksatus hakijalle, pvm _____	_____ €	
	_____ €	
	_____ €	
	_____ €	
	_____ €	
	YHTEENSÄ _____ €	
Mahdollinen peruutuspäätös, pvm _____		
(Leima)	Viranomaisen allekirjoitus _____	
	Nimen selvitys _____	

1) Lainalupaus luotonantajalta.

LIITTEET

Lomake täytettävä huolellisesti kaikkien kohtien osalta

Vanhusväestön ja vammaisten asuntojen avustus sekä avustukset kiinteistökohtaisten talousvesijärjestelmien parantamiseen

- työnantajan todistus nykyisistä kuukausituloista ja/tai vastaava todistus nykyisistä eläketuloista ja tapaturma- yms. korvauksista (bruttotulot)
- ruokakunnan kaikkia yli 18-vuotiaita jäseniä koskevat verotuspäätökset ja esitetyt veroilmoituksen erittelyosat viimeksi toimitetusta verotuksesta
- jäljennös rintamasotilas-, rintamapalvelu-, rintama- tai veteraanitunnusta koskevasta asiakirjasta
- vammaisuuksista kansaneläkelaitoksen päätös
- kiinteistöverolippu hakemista edelliseltä vuodelta
- varallisuus selvitys (kiinteistöt, osakkeet, pankkitilit yms.)
- jäljennös asuntoa koskevasta vuokrasopimuksesta tai selvitys asumisoikeudesta, mikäli asunto ei ole omistajan omassa käytössä (ei talousvesijärjestelmään avustusta haettaessa)
- korjaussuunnitelma (tarpeelliset piirustukset ja työselitykset)
- kustannusarvio (kustannusten arvioinnissa voidaan apuna käyttää lomaketta YM 33a)
- pääpiirustukset korjattavasta rakennuksesta (esim. vanhat rakennuslupapiirustukset) **tarvittaessa**
- muut kunnan edellyttämät selvitykset

Terveyshaitta-avustus

- jäljennös kiinteistön kauppakirjasta, kaupanteon yhteydessä laadittu kuntokartoitus tai -arvio
- selvitys myyjän korjausvastuusta
- pääpiirustukset korjattavasta rakennuksesta (rakennuksen rakennuslupakuvat)
- kunnan terveysviranomaisen lausunto terveyshaitasta tai kosteusvauriosta
- vaurio- tai kosteuskartoitus selvitykset tai -raportit
- korjaussuunnitelmat, työselitykset, kustannusarvio
- verotuspäätökset ja esitetyt veroilmoituksen erittelyosat viimeksi toimitetusta verotuksesta
- kiinteistöverolippu hakemista edeltävältä vuodelta
- todistukset nykyisistä tuloista
- varallisuus selvitys
- todistukset veloista
- selvitys muista korvauksista
- rahoitussuunnitelma
- kunnan lausunto korjaustoimenpiteistä ja kustannuksista
- muut tarvittavat asiakirjat perusteluna hakemukselle (esim. sosiaaliviranomaisen lausunto tarvittaessa tai pyydettyessä)

**SELVITYS KOKO RUOKAKUNNAN
VARALLISUUDESTA**
Liite korjausavustushakemukseen
(kaikki kohdat täytettävä huolellisesti)

Kunta
Hakijan nimi
Korjattavan asunnon lisäksi asunnossa asuva ruokakunta omistaa tai on omistanut ja luovuttanut viime vuosina muita asuntoja tai kiinteistöjä (asunto-osakkeet, metsävarat yms.) ☐ Ei ☐ Kyllä, selvitys mitä _____
Kulkuneuvot (merkki, vuosimalli)
Arvopaperit esim. osakkeet, rahastosijoitukset ja vastaavat (mitä, lukumäärä, arvo euroina)
Muut varat (mm. pankkitilien saldot euroina)
Selvitys poikkeuksellisista kuluista: Mahdolliset sairaus-/hoitokulut _____ Asunto-osakeyhtiötalon päätetyt tulevat korjaukset _____ Muut kulut _____
Päiväys ja allekirjoitus/allekirjoitukset